

02 Regnskogfondet:
Aktivister drepes
i kamp for skogen

04 Kommentar:
Seks utfordringer
til Erna og Siv

30 Fagbevegelsen:
Mener Fairtrade
gir liten effekt

ÅRETS
FAGBLAD
2013

Ti yrker
uten grenser
Side 26

BISTANDSAKTUELT

NR 07 – SEPTEMBER 2013 www.bistandsaktuelt.no

FAGBLAD OM BISTAND OG UTVIKLING

Millioner strømmer til byene

Verden er i rask endring. Byene vokser med drøyt 160 000 mennesker – hver dag. Nesten all vekst skjer i Afrika og Asia. Vi har besøkt Bangladesh' hovedstad Dhaka, et kaotisk trafikk-helvete, men også en kraftfull motor i landets økonomiske vekst. **TEMA: Side 16–23**

Nei til veldedighet, ja til politikk

Innlegg av Heikki Holmås – side 34

Aktuelt

Olav Kjørven, assisterende generalsekretær i UNDP, har stor tro på nye tusenårsmål. Les mer på side 8

Bistand i terrorens tid

Leder

TERRORANGREPET mot kjøpesenteret Westgate i Nairobi er en skremmende påminnelse om ekstreme militante gruppers tilstedeværelse og oppslutning rundt om i verden. De trenger ikke være spesielt mange for å kunne markere seg, og et eller annet sted har de trådt over grensen fra å være en frigjøringsbevegelse til å bli terrorister.

I STEDET FOR å kjempe mot maktens sikkerhetsapparat i sine land peker de ut helt uskyldige sivile mennesker – kvinner og menn, barn og voksne – som sine mål. De tar i bruk uakseptabel vold. Menneskeverdet har ikke lenger noen betydning. De drives av et forvridt moralsk tankesett og vilje til å drepe uskyldige i en krig mot det de definerer som «de vantro» eller bare «fienden». Dette er nok til at de volder store ødeleggelser og skaffer seg oppmerksomhet.

AL-SHABAAB, har i likhet med sine allierte i Al-Qaida, blitt radikalisert med årene. Et slags religiøst alibi dekker over ulike nettverk av rotløse ungdommer, voldsdyrkere og sadistiske kriminelle. Det er dessverre neppe til å komme unna at en hard kjerne i noen væpnede grupper bare vil kunne nedkjempes med militær makt.

LIKEVEL ER DET KLART at i mange deler av verden, spesielt i det nordlige Afrika, er manglende jobbmuligheter, dels diskriminering, dårlig styresett og ofte like brutale sikkerhetsstyrker medvirkende til at voldsgrupper får oppslutning. Samtidig er det også, nesten alltid, en viss kobling til religiøs ideologi og moral, inspirert av protester mot dårlig styresett og korrupsjon. I en periode da krigsherrer herjet i Somalia var den gryende al-Shabaab-bevegelsen betraktet som et ikke-korrupt og mer rettferdig alternativ.

UTFORDRINGEN FOR utviklingspolitikken er å våge å iverksette og drive utviklingsprogrammer i områder der en viss frykt og usikkerhet rå. Etter flere terrorangrep mot FN-bygninger rundt om i verden er også mye av bistandsbransjen innkapslet i en sikkerhetsboble. Arbeidet drives i stadig økende grad fra bygninger sikret av bevæpnede vakter, betongmurer og piggråd-gjerder. Å bevege seg ute i bybildet eller på landsbygda betraktes som en risiko. I en slik situasjon vil bistandsarbeidere og diplomater i økende grad omgås lokale eliter, statsansatte og utlendinger, men sjelden med vanlige folk. Man snakker om «bevoktet bistand».

HVIS DET BLIR en konsekvens av al-Shabaabs angrep, da har terroristene dessverre vunnet en delseier i sin kamp mot all vestlig innflytelse og modernisering. Om bistand bare opererer godt beskyttet, mister den kontakt med vanlig folk, og den vil miste sin egentlige relevans og nytte.

BISTANDSAKTUELT

Etablert 1998.

Ansvarelig redaktør: Gunnar Zachrisen

Bistandsaktuelt utgis i henhold til Fagpressens redaktørplakat og Lov om redaksjonell fridom i media. Eventuelle klager på artikler i avisen rettes direkte til bladets redaktør – gz@norad.no.

Aktivister kjemper og dør for – Norge

Kampen om ressursene i Amazonas hardner til. Det er en urovekkende økning i antall drap og angrep mot menneskerettighetsforkjempere, miljøaktivister og urfolk i Amazonas, viser en ny rapport fra Regnskogfondet. Av Jan Speed

Norge må styrke innsatsen for menneskerettigheter i regionen. Jeg har tro på at den borgerlige regjeringen i større grad vil støtte arbeidet for rettigheter, sier Dag Hareide, daglig leder i Regnskogfondet. I slutten av september legger organisasjonen han leder fram en rapport som viser at det stadig blir farligere å kjempe for rettigheter og miljø i Amazonas.

Amazonas og urfolksterritoriene er områder som er rike på tømmer, vann, olje og gass, gull og andre mineraler. Høye priser på energi og råvarer gjør disse ressursene svært ettertraktet. Den intensiverte jakten på ressurser fører til økt press på urfolks land, territorier og levested – og stadig flere konflikter.

– Situasjonen for menneskerettighetsaktivister og urfolksledere er blitt verre de siste årene, og nå ser vi at takten i skogshogsten igjen øker, påpeker Hareide.

Noen framskritt

På papiret har det skjedd viktige framskritt for urfolk de siste tiårene. De aller fleste Amazonas-landene anerkjenner at urfolk har egne rettigheter, og har undertegnet konvensjoner og internasjonale avtaler. Urfolksterritorier er blitt etablert. Gode grunnlover er skrevet, demokratiske prinsipper er styrket.

– Men nå kommer en negativ reakt-

« Hvis ikke Norge stiller direkte krav om respekt for menneskerettigheter i forbindelse med bruk av de norske skogmilliardene, vil den norske regjeringen kunne bli anklaget for medvirkning til landgrabbing.»

■ FADDERE

Rekordmange faddere

127 000 barn over hele verden nå har en fadder i Norge gjennom organisasjonen Plan Norge. Det er det høyeste antallet siden organisasjonen startet i Norge i 1996.

Plan Norge tilbyr direkte fadderskap til barn i utviklingsland.

– Plan arbeider sammen med lokalbefolkningen for å bedre for eksempel skoletilbud, tilgangen til rent vann og helsetjenester, og for å gi folk mer kunnskap om sine rettigheter og muligheter til å påvirke myndighetene, forteller Helen Bjørnøy, generalsekretær i Plan Norge.

■ SYRIA

1000 kvoteflyktninger fra Syria

Det nye Stortinget vil måtte avgjøre om de godtar forslaget fra den rødgrønne regjeringen om å ta imot 1000 syriske overføringsflyktninger til Norge.

Flyktningene vil komme i tillegg til Norges ordinære årlige kvote på om lag 1200 overføringsflyktninger fra UNHCR.

– Kapasiteten er sprengt, og FN har sendt en hasteappell til andre land om å hjelpe, sier utenriksminister Espen Barth Eide. De totale utgiftene ved å ta imot de syriske flyktningene er anslått å være 770 millioner kroner.

regnskogen: bør stille krav

sjon på framgangen de siste 20 årene. I virkeligheten er situasjonen bekymringsfull. Kampen om skogen hardner til. I Brasil er storgodseierne på ofensiven, mener Hareide.

Overgrep

En oversikt gjort av FNs spesialrapportør for menneskerettigheter viser et økende antall drap på personer som arbeider for å beskytte retten til land og naturressurser de siste ti årene. Nesten 80 prosent av alle drapene i denne perioden skjedde i de tre Amazonas-landene Brasil, Peru og Colombia. Samtidig brukes straffesaker mot aktivister.

– Siktelser mot urfolksledere og lokalsamfunnsmedlemmer framstår som uforholdsmessige og politisk motiverte, skriver Regnskogfondet.

Antall sosiale konflikter har økt betraktelig i Peru, Brasil og Bolivia.

– Det er nødvendig med sterkere søkelys på menneskerettighetssituasjonen i Amazonas for å forhindre at situasjonen forverres ytterligere, skriver Regnskogfondet.

Norges rolle

Regnskogfondet påpeker at Norge er en viktig aktør i Amazonas, og har i flere tiår har vært en sentral støttespiller for urfolks organisasjoner.

Dag Hareide, daglig leder i Regnskogfondet.

Gjennom Norges klima- og skoginitiativ støtter Norge landenes tiltak mot avskoging med 15 milliarder kroner over noen år. Samtidig investerer det norske Oljefondet i selskaper og næringer som, ifølge Regnskogfondet, bryter urfolks rettigheter og ødelegger regnskogen.

– Hvis ikke Norge stiller direkte krav om respekt for menneskerettigheter i forbindelse med bruk av de norske skogmilliardene vil den norske regjeringen kunne bli anklaget for medvirkning til landgrabbing. Man må ta hensyn til menneskerettighetene til de som bor i skogen om vi vil at skogen skal stå, sier Hareide. ■

– Norge kan gjøre mer

Den nye norske regjeringen kan bidra bedre til å beskytte menneskerettighetene i Amazonas, mener Regnskogfondet. De foreslår å:

- Styrke rettighetsperspektivet i all norsk utviklingspolitikk overfor Amazonas-landene, både i bistanden og knyttet til investeringer og næringssamarbeid.
- Gå i direkte dialog med enkeltland for å støtte opp om rettighetsfor kjempere og arbeidet for urfolks rettigheter i Amazonas.
- Øke støtten til urfolk og andre utsatte grupper, med vekt på anerkjennelse av urfolks landrettigheter.
- Intensivere støtten til organisasjoner som driver menneskerettighetsarbeid.
- Sørge for at Statens pensjonsfond utland selger seg ut av selskaper som er ansvarlige for grove menneskerettighetsbrudd og alvorlig miljøskade i Amazonas. Fondet må i tillegg bruke sin innflytelse for å få selskapene det investeres i til å respektere menneskerettighetene, inkludert urfolks rettigheter.
- Jobbe for å få etablert en egen finansieringslinje for urfolksorganisasjoner gjennom det brasilianske Amazonas-fondet.
- Påse at alle norsk-støttede REDD+-tiltak respekterer urfolks rettigheter.

Amazonas

- Amazonas er verdens største regnskog.
- 25 prosent av arealet i Amazonas er formelt anerkjent som urfolks-territorier.
- Norge har forpliktet seg til over en femårsperiode å sette av 3 milliarder kroner årlig for å bevare regnskog rundt om i verden.
- Det norskstøttede Amazonas-fondet, som Brasil styrer, har hittil godkjent 39 prosjekter med en samlet verdi på 1,5 milliarder kroner.

Demonstrasjoner i Peru i protest mot nye lover som ville åpne opp for økt utvinning av naturressurser i landet. Ifølge en ny rapport fra Regnskogfondet er det blir stadig farligere å kjempe for menneskerettigheter og bevaring av regnskogen i Amazonas.

FOTO: KIKE ORE/REGNSKOGFONDET

4 **Aktuelt**

Kommentar

Gunnar Zachrisen

Seks utfordringer for en ny regjering

Etter åtte år med rødgrønn utviklingspolitikk og vekst i bistandsbudsjettene er det klart for en ny regjering. Bistandsaktuelt's redaktør ser nærmere på seks områder der de borgerlige partiene har lovet ny politikk.

1 Ut på tur, med tom koffert!

NORSK BISTAND ER spredt på altfor mange land og temaer, mener Høyre. Partiets handels- og utviklingspolitiske talsmann Peter Gitmark har sagt at bistanden bør konsentreres om 20-40 land, mot i dag rundt 110.

Det høres flott ut, men er kanskje ikke sååå nytenkende? «Konsentrasjon» har vært et mål for de fleste norske bistandsministre de siste tiårene, men resultatet har alltid blitt det motsatte: Flere land og flere temaer.

Hvordan skal en ny regjering unngå å gå i den samme fellen?

Den første utfordringen for en borgerlig regjering blir å reise på internasjonale konferanser eller på besøk til finansministre i fattige land uten «friske» og «fleksible» penger i kofferten.

En annen utfordring blir å la være å kaste seg på nye bistandsmoter. De siste årene har vi kastet oss på alt fra nye temaer som koranskoler, seksuelle minoriteter og Skatt for utvikling, til å etablere samarbeid med Madagaskar, Guyana og Liberia. Ingen sak er for liten, intet land for fjernt!

En tredje blir å si nei når Kirkens Nødhjelp, Flyktninghjelpen, Norges Røde Kors, Redd Barna, Norsk Folkehjelp, Plan-Norge og norske misjonsorganisasjoner står i kø utenfor døra til Stortingets utenrikskomité for å tale varmt for sine babyer i Ecuador, Nepal og Papua Ny-Guinea.

De nye kostene har lovet å feie loftet. Men ingen må bli overrasket om en ny utviklingsminister fra Høyre, i full konsentrasjon, starter med å lansere «Fisk for utvikling», varsler en ny giv i bistandssatsingen overfor Myanmar og bøyer av for bistandsorganisasjonenes lobbyister.

2 Vil kronkutt redde regnskoger?

DET NORSKE KLIMA- og skoginitiativet ble lansert av statsminister Jens Stoltenberg i 2007. Initiativet fikk skryt internasjonalt og ble betegnet som djervt, nytenkende og kreativt. Men seks år etter er det grunn til å spørre om noe av klimagassen er gått ut av den grønne norske ballongen. En nylig artikkel i tidsskriftet *Development Today* påviste at 8,4 milliarder kroner fra bistandsbudsjettet har gått til formålet, men av dette står 4 milliarder fortsatt ubrukt. En hovedårsak er at mottakerne sliter med å finne gode prosjekter.

Et nytenkende aspekt ved det norske programmet var at bistanden skulle utbetales etterskuddsvis – som en belønning for framviste resultater i kampen mot avskoging og skogødeleggelse. Men samtidig måtte mottakerlandene også finne støtteverdige miljøprosjekter som pengene kunne brukes til.

Å finne gode prosjekter har vist seg langt vanskeligere enn antatt, selv for et «rikt» mellominntektsland som Brasil. Tilsvarende sliter flere land med å etablere gode kontrollmekanismer og -institusjoner. Minst like problematisk er det at Norge vandrer ganske ensomt i front som stor bilateral sponsor i klimaarbeidet. Andre giverland tenker mer på egne økonomiske problemer enn å drysse sine valutaer ut over verdens regnskoger.

Høyre har stilt noen betimelige spørsmål ved klokskapen i å bevilge en rekke nye milliarder til formålet, så lenge pengene blir stående ubrukt, i stadig større volum, på kontoer i Oslo, Washington og Brasilia. Partiet har derfor foreslått å bevilge mindre penger til formålet enn forgjengerne, og får selvsagt støtte fra det «klimaskeptiske» Frp. KrF og Venstre har derimot ønsket å opprettholde bevilgningene.

Men hva har høyrepartiene å tilby bortsett fra strengere økonomistyring, flere revisorer og lavere bevilgninger til formålet? Kan vi forvente et Norge som fortsatt inntar en sentral rolle i kampen mot avskoging og skogødeleggelse? Er det mulig å lære av de feilene som er gjort i dette pionérprosjektet så langt, justere kursen og å finne andre kanaler og nye kreative grep som kan gi økt fart, få flere aktører på banen og skape bedre resultater?

Denne saken er fortsatt av aller største betydning både for rike og fattige land, både for oss som lever i dag og de kommende generasjoner.

«Hva har høyrepartiene å tilby klimakampen bortsett fra strengere økonomistyring, flere revisorer og lavere bevilgninger til formålet?»»

3 Ja takk, mer namibisk biff på grillen!

«DET FREMSTE fattigdomsreduserende tiltak av alle er å liberalisere markeder, slik at fattige mennesker kan bli rikere», skrev tidsskriftet *The Economist* i sommer. Det er nok vakker musikk i Høyres og Frps ører, mens Venstre og KrF trolig har noe mindre tiltro til markedets saliggjørende effekt for fattige land.

Både Høyre og Frp vil bygge ned handelshindringer, og Frp går klart lengst av de to. En enda sterkere satsing på frihandel kan være gunstig for mange utviklingsland, men forskere påpeker at de aller fattigste landene vil tape i konkurransen med de litt mindre fattige. I dag er det nulltoll på alle varer Norge importerer fra de såkalte minst utviklede landene, samt 14 andre fattige utviklingsland. Det gjelder også landbruksvarer.

Nulltoll-ordningen har vært der siden 2002, men de store resultatene lar vente på seg. I dag utgjør importen fra de aller fattigste landene bare om lag én prosent av den norske importen av landbruksvarer. Ulike miljø- og helsekrav er en hovedgrunn til at det er vanskelig for fattige lands varer å komme inn på det norske markedet. Roser fra Kenya er omtrent den eneste suksesshistorien det siste tiåret, men dette er samtidig historien om kenyanske plantasjer som utkonkurrerte Tanzania da ordningen ble utvidet i 2008.

Utviklingslandenes andel av total import til Norge ligger på drøyt 20 prosent. Å oppheve noen av de særnorske kvotebestemmelsene for landbruksvarer kan være en god markering for den nye regjeringen.

Hallo, Erna! De fleste av oss tar gjerne mer namibisk biff på grillen enn i dag!

4 Blir dere med å dele risikoen?

FLERE AV PARTIENE vil øke investeringsgrunnlaget til Norfund og eventuelt bruke mer av Oljefondet til investeringer i Afrika. Det er flott, men Afrika bør ikke være forbeholdt statlige giganter. Hvor blir det av norsk næringsliv ellers? Er det bare Statoil og Yara som tør?

Ok, vi vet at Afrika fortsatt er «high risk, high reward». Det er fare for å tape mye penger. Men det er også store muligheter for å tjene penger i et nytt, stort marked i rask vekst.

På dette området håper vi at regjeringen kommer opp med nye modeller og kreative grep for å dele på risiko. Det kan for eksempel være «myke lån», bedre garantiordninger og bilaterale investeringsavtaler.

Regjeringen kan også minne norske investorer, enten de er på jakt etter oljefelter, fossefall eller å leie billig jord, om at de skal ta med seg ett viktig dokument i kofferten: NHOs kravliste til god oppførsel overfor arbeidstakere, samarbeidspartnere og lokalbefolkning i samarbeidslandet.

5 En liten kar, men stor i kjeften?

MENNESKERETTIGHETER og demokrati i norske mottakerland, har vært en annen hovedoverskrift i Høyres nye utviklingspolitikk. Partiet har i tråd med dette kritisert den rødgrønne regjeringen for å ha stilt for svake betingelser til bistand, og at Jens & Co. har pleiet et for nært og ukritisk forhold til enkelte afrikanske statsledere, blant dem regjeringen i Etiopia.

Tøff tale! Still krav! Slikt høres alltid flott ut i en utenrikspolitisk debatt. Utfordringen for den nye regjeringen blir imidlertid å lese seg opp på statistikken over hvor mye norsk bistand betyr for de enkelte mottakerland i 2013.

For det første har mange land blitt betydelig mindre bistandsavhengige de siste årene. For det andre utgjør norsk bistand, selv i de aller mest sentrale mottakerlandene, kun en svært beskjeden brøkdel av total bistand og pengestrøm til landet. Det eneste håp om noen innflytelse via bistanden blir følgelig om man får de fleste andre store givere med på «Tøffe Tom»-laget.

6 Ernas favoritttema!

«JEG HAR ETT favoritttema på utviklingsområdet. Det er utdanning.» Slik lyder budskapet fra sjefen sjøl, Erna Solberg.

Utdanning kommer til å bli den nye regjeringens hovedsatsning i utviklingspolitikken. Og det blir et felt der Norge skal vise «internasjonalt lederskap», ifølge Høyre-politikere. Både påtroppende statsminister Erna Solberg og utenrikskomiteens leder, Ine Marie Eriksen Søreide, har talt varmt om viktigheten av utdanning, herunder særlig utdanning for jenter. Her vil de få jublende følge av de andre ikke-sosialistiske partiene, der Knut Arild Hareide vil gå med ropert i fremste rekke, mens Redd Barna, SOS og Plan roper taktfast: «En milliard kroner til utdanning!»

Mer penger til skole er vel og bra. Men en av utfordringene på feltet blir å sikre at mer til utdanning også betyr bedre kvalitet på tjenestene. For eksempel er det en fordel at det finnes en lærer på den nye skolen Fatima og Lizzie skal gå på, og gode lærebøker. Men hvordan løses det best? Betyr det øremerking av midler til prosjekter eller tillitsfullt samarbeid med

partnere via budsjetstøtte og FN-satsing? Den mulige koalisjonspartner KrF har hatt tro på det siste. Høyre og Frp heller mer mot prosjekter og øremerking.

Fagfolk i bistandsbransjen vil nok på sin side mene at dette lukter av detaljstyring, at det stemmer dårlig med markedsøkonomisk teori og kanskje ikke er den beste måten å oppnå mest mulig bistandseffekt per krone.

6 Aktuelt

■ TURISME

52

millioner turister besøkte det afrikanske kontinentet i 2012, ifølge Verdensbanken.

■ KONFERANSE

Verdensbankens sjef til utviklingskonferanse

Årets Norad-konferanse blir trolig den største hittil. Verdensbankens president Jim Yong Kim, Unicefs direktør og kronprinsessen skal fremheve resultater og utfordringer av investeringer i global helse og utdanning.

– Mye er gjort innen helse og utdanning. Antall barn som ikke går på skole er redusert fra 108 til 57 millioner de siste 14 årene. Barnedødeligheten i Afrika er halvert. Dette er resultater utviklingssamarbeidet har bidratt til. Norad-konferansen i desember vil diskutere resultatene og sette dem i sammenheng med andre utviklingstrekk, sier Norads kommunikasjonsdirektør Eva Bratholm.

Etiopia:

Nye neveslag for å kneble opposisjonen

I slutten av august brøt etiopisk politi seg inn i lokalene til partiet Blå i Addis Abeba og arresterte 60 personer som forberedte en lovlig, fredelig demonstrasjon. Flere av de arresterte ble banket opp av politiet, ifølge Amnesty International. **Av Jan Speed**

Opposisjon har Høyre vært svært kritisk til utviklingen i Etiopia, et land som har hatt hyppige besøk av norske rødgrønne statsråder. Forholdet til Etiopia blir en av de første utviklingspolitiske klargjøringene som

en ny borgerlig regjering må gjøre.

Statsminister Meles Zenawis bortgang i fjor har ikke gjort menneskerettighetsorganisasjonene mildere stemt overfor den regionale stormakten på Afrikas horn. Rapportene de-

res fastslår at kritiske journalister fengsles, bønder tvangsflyttes og sivile samfunnsorganisasjoner overvåkes og trues. Menneskerettighetsgrupper har fått sine bankkontoer sperret. Under den nye statsministeren Hailemariam Desalegn er fortsatt ikke Etiopia noen idealstat for menneskerettigheter.

«Menneskerettigheter i Etiopia er blitt forverret de seneste årene», skriver Human Rights Watch. «Kritiske stemmer blir ikke tolerert,» mener Amnesty International.

Tvangsflytting

Myndighetene har store planer om å satse på kommersielt jordbruk – både statlig og gjennom billig utleie av jord til store utenlandske selskaper. For å få dette til har de drevet omfattende programmer for å tvangsflytte folk inn i storlandsbyer. Dette gjelder spesielt i Gambela-regionen og i den nedre delen av Omo-elven der nomadefolk med kveg har levd i flere århundrer. Over 1,5 millioner mennesker er hittil berørt av tvangsmessig «landsbyfisering».

■ KLIMA

110

millioner kroner er Norges bidrag for å få ned globale utslipp av helseskadelige klimaforurensere i regi av det globale partnerskapet for klima og ren luft (CCAC).

2. juni i år demonstrerte tusener i gatene i Addis Abeba, i den største protestaksjonen siden uroen i 2005. Protestene ble organisert av den nye opposisjonsgruppen Blue Party. To måneder senere slo myndighetene til mot partiet.

FOTO: STRINGER/AFP/NTB SCANPIX

Landet er også i gang med bygging av flere store vannkraftanlegg. Mange landsbyer er blitt tvangsekspropriert for å få dette til.

Anti-terrorlover

I begynnelsen av august ble to journalister fra Radio Bilal anholdt i en uke. Radiostasjonen har hatt omfattende dekning av muslimske protester mot regjeringens innblanding i religiøse spørsmål.

Gjennom bruk av anti-terrorloven og en egen lov om organisasjoner, blir kritikk av Etiopias regjering kvalt. Trusler har ført til at mange av landets ledende menneskerettighetsaktivister har flyktet fra landet. Organisasjonen Committee to Protect Journalists, med base i USA, mener at 79 etiopiske journalister er blitt tvunget til å forlate landet de seneste årene.

I fjor ble 30 aktivister og opposisjonspolitikere dømt under den uklare og omfattende terrorloven. Den er også blitt bruk mot 11 journalister siden 2011. HRW skriver i sin årsrapport at de fortsatt kan dokumentere bruk av tortur ved flere politistasjoner

i både Addis Abeba og i regionene. Amnesty rapporterer at sikkerhetsstyrker har henrettet mistenkte personer i en flere deler av landet der det er tilløp til motstand mot regimet.

Det neste parlamentsvalget i Etiopia skal finne sted i 2015.

Bistand

Til tross for kritikken av landet mottar Etiopia over 21 milliarder kroner i utenlandsk bistand i året. Norge kanaliserte 228 millioner kroner til landet i fjor. Av dette er det likevel bare 35 millioner kroner som går direkte gjennom etiopisk offentlig sektor, og svært lite går gjennom departementene.

Samtidig som Etiopia får kritikk for manglende demokrati og svake sivile politiske rettigheter, kan landet vise til store økonomiske og sosiale framskritt for befolkningen. Barnedødeligheten i landet er redusert med hele 67 prosent i forhold til 1990, viser tall fra FNs barnefond (Unicef). Fattigdommen er også på vei ned. På tjue år har barns tilgang til skole økt fra 32 til 96 prosent.

Diskuterer

Det norske utenriksdepartementet har flere ganger det siste året understreket at de stadig diskuterer menneskerettigheter med myndighetene i Etiopia. UD viser også til at Norge har inngått en treårig avtale med Addis Ababa-universitetet, via norske Senter for Menneskerettigheter. Formålet er å fremme tilgang til fri rettshjelp for fattige mennesker, med særlig fokus på kvinner, samt styrke senterets akademiske kapasitet.

Sammen med det regionale komiteet for FNs høykommissær for menneskerettigheter har den norske ambassaden siden 2011 hatt formannskapet i Human Rights and Democracy Sub-group. Forumet er ment for diskusjon og informasjonsdeling blant en rekke ambassader på grunnlag av politiske snarere enn utviklingsmessige interesser. I 2012 arrangerte ambassaden månedlige møter om aktuelle temaer relatert til menneskerettigheter og demokrati, ifølge Norads landsider.

En av grunnene til at vestlige land er tilbakeholdne i sin kritikk av Etiopia-regimet er landets sentrale maktstilling i Afrika og på Afrikas horn. Etiopia har et godt forhold til USA og huser hovedkvarteret til Den afrikanske unionen og bidrar med tropper til fredsbevarende operasjoner i både Sudan og Somalia. ■

Statsminister Hailemariam Desalegn strammer grepet om opposisjonen.

FOTO: NTB SCANPIX

■ MALAWI

Budsjettstøtte til Malawi

Som første giver har Norge bevilget 250 millioner kroner til Malawis budsjett for 2013/2014. Malawis totale budsjett for perioden er 114 milliarder kroner.

– Norge vil støtte Malawis regjering på to områder: bærekraftig makroøkonomisk stabilitet og fattigdomslindring, sier Norges ambassadør Asbjørn Eidhammer.

I 2011 krevde Norge at Malawi tilbakebetalte cirka 21 millioner kroner, og nylig ble den malawiske riksrevisjonen bedt om å tilbakebetale penger som det hevdes ble misbrukt.

Svensk advarsel mot kutt i informasjonsstøtte:

– Vil strupe debatten

Den svenske borgerlige regjeringen halverte informasjonsstøtten til organisasjonene i 2009. Regjeringen krevde at den ikke måtte gå til opinionsdannelse eller mane til handling. Det strupet debatten, advarer svensk bistandsbransje.

Av Anne Håskoll-Haugen, i Stockholm

Magnus Walan, policyrådgiver i Diakonia.

FOTO: MARKUS MARCETIC

I NORGE HAR Høyre varslet en halvering av informasjonsstøtten, som er på 91 millioner kroner. Mange norske bistandsorganisasjoner, spesielt de små, har forsvart ordningen og mener den er avgjørende for å sikre god samfunnsdebatt.

Bistandsaktuelt har spurt policyrådgiver i organisasjonen Diakonia, Magnus Walan, om hva som skjedde etter at svensk informasjonsstøtte ble halvert fra 120 til 60 millioner svenske kroner i 2009.

– Etter 2009 ble organisasjonene mer forsiktige med å gå ut med kritikk mot regjeringen. Mange forholdt seg stille og tok ikke debatten, alle fryktet kuttene skulle ramme dem. Vi skulle i stedet ha sagt tydelig fra og hatt mot til å vise viktigheten av det vi gjør, sier han.

Walan har lang erfaring fra bistandsarbeid, og har fulgt utviklingen i Sverige etter at Moderaterna kom til makten. Tidligere i vår var han i Norge for å dele sine erfaringer om svensk bistand under en blå regjering.

– Ble det mindre aktivitet da informasjonsstøtten ble kuttet?

– Antall arrangementer, besøk og brosjyrer minsket. Noen klarte å finne alternativ finansiering, men det drøyde. I tillegg ble det en redselskultur, man ville ikke gå inn i kontroversielle debatter, sier Walan.

Får ikke lenger påvirke

I tillegg til kutt, krevde den svenske bistandsministeren Gunilla Carlsson at informasjonsmidlene ikke lenger skulle brukes på «politisk kontroversielle saker». «Opinionsdannelse» er ikke lenger god tatt, og organisasjonene kan ikke «oppfordre til handling». Beslutningstagere kan heller ikke lenger være målgruppe for en kampanje. Bare prosjekter som retter seg mot «formidling av faktainformasjon og økt kunnskap til den svenske allmennheten» vil bli vurdert for støtte.

Generalsekretæren i Diakonia, Bo Forsberg, mente i et debattinnlegg at dette ville «strupe den svenske bistandsdebatten».

– Hvem får bestemme hva som er politisk kontroversielt?

– Ja, det kan du si! Det var vanskelig å forholde seg til, sier Walan oppgitt.

– Absurde regler

Den svenske bistandsbransjen reagerte kraftig på innstramningene i 2009. Generalsekretær i Forum Syd, en paraplyorganisasjon som også viderefremidler bistandspenger for Sida til andre bistandsorganisasjoner, kalte de nye reglene for «absurde» i bladet *OmVärlden*:

– Hvor slutter kunnskapsøkning og hvor begynner påvirkingsarbeidet? Når inspirerer kunnskap til holdning og handling? Av redsel for å måtte betale tilbake informasjonsstøtte har organisasjonene nå begynt å sende informasjonsmaterie til Forum Syd for at vi skal granske det før det publiseres. Skal vi sende det videre til Sida? Hvem skal bestemme hva det svenske sivilsamfunnet får si? skrev Annica Sohlström.

Høyre kopierer svensk bistand

Da Moderaterna kom til makten i Sverige i 2006, ville de reformere svensk bistand med kutt i antall land, fokus på de fattigste, mer kontroll, mer næringslivsrettet bistand og også halvering av informasjonsstøtten. Det er det samme som Høyre har tatt til orde for i forkant av valget.

– En regjering har selvfølgelig rett til å kutte i støtte hvis de vil. Men de kan ikke ta til orde for et informert sivilsamfunn og kutte samtidig, understreker Magnus Walan.

Det hører med til historien at svenskene allerede har økt informasjonsstøtten igjen til 90 millioner svenske kroner i året. ■

8 Aktuelt

■ INNSAMLING

Spiller for nødhjelp

Røde Kors og spillerselskapet Electronic Arts har inngått en internasjonal samarbeidsavtale hvor Røde Kors profileres i dataspillet SimCity. Samtidig kan spillerne støtte Røde Kors' nødhjelpsarbeid. I den siste versjonen av SimCity er det derfor mulig å kjøpe et Røde Kors-nødhjelpssett, slik at byen er i beredskap mot katastrofer, skriver Norges Røde Kors. Overskuddet fra dette nødhjelpssettet går til Røde Kors' eget nødhjelpsfond.

■ BISTAND

38

milliarder svenske kroner er størrelsen på neste års svenske bistandsbudsjett. Da er støtte til flyktningtiltak og klimatilak med. Det er samme nivå som i 2013.

Én million har deltatt i debatten

Tusenårsmålene, som ble signert av samtlige av FNs medlemsland i 2000, listet opp åtte mål på veien mot en bedre verden. Ambisiøse målsettinger innenfor utdanning, helse, likestilling og miljø ble meislet ned som verdens nye ti bud. Fristen for å oppnå dem er satt til 2015. **Av Anne Håskoll-Haugen**

Og mens klokken tikker ned mot null, er arbeidet med hva som skal skje *etter 2015* i full gang. Det vet Olav Kjørven alt om. Som assisterende generalsekretær og utviklingspolitisk direktør i FNs utviklingsprogram (UNDP), har han vært helt sentral i prosessen som kalles «post 2015».

– Det har vært en veldig annerledes prosess denne gangen, fastslår den tidligere KrF-statssekretæren. – Vi har forsøkt å gjøre den så åpen og inkluderende som mulig. Ikke at tusenårsmålene vi har nå ble tatt ut av løse luften de heller. De ble etablert på bakgrunn av flere FN-toppmøter og en omfattende internasjonal diskusjon. Men det var likevel FNs teknokrater som formulerte dem.

Denne gangen har FN i stedet avholdt nasjonale konsultasjoner i 90 land, med sivilsamfunn, politikere og forskere til stede. Det har

vært 11 globale tematiske konsultasjoner, og en omfattende undersøkelse, kalt *My world 2015*, hvor vanlige folk får svare på hva de mener er viktigst for å skape god utvikling. Over én million mennesker fra 194 land har deltatt så langt.

– Uten folks deltagelse er det veldig vanskelig å få produsert den politiske viljen som må til for å bli enige om noe som er ambisiøst. Vi ser hvor vanskelig det er å få til noe, for eksempel på klima og handel, de multilaterale prosessene nå er kjempetunge. Derfor må vi greie å skape en annen dynamikk, og det tror jeg vi har klart nå.

Kjørven mener det også handler om å gi FN legitimitet. At tiden er forbi da FN kunne presentere en agenda uten å ta hensyn til hva folk, ikke minst i fattige land, har å si.

For mange meninger?

– Er det ikke en fare for at det vil bli

Olav Kjørven, assisterende generalsekretær i UNDP, har stortro på nye tusenårsmaal. Kanskje ikke så rart for en mann som fortsatt får gåsehud når han leser millenniumserklæringen fra 2000?

FOTO: UN PHOTO / J.C. MCILWAINE

Store blå utdanningsløfter

I et brev til de fire borgerlige partilederne ber generalsekretærene i Redd Barna, Plan Norge, Unicef-Norge og SOS-barnebyer partiene om å utforme en felles politikk som sikrer barns rettigheter både nasjonalt og internasjonalt.

Av Jan Speed og Anne Håskoll-Haugen

«**Det er for oss ubegripelig at avtroppende kunnskapsminister Kristin Halvorsen, påtroppende statsminister Erna Solberg og kongehuset låner sine stemmer til dette prosjektet.»**

Bistandsrådgivere Elisabeth Gade og Marianne Skalaa er kritiske til #kjoleforskoled-kampanjen, der folk selger sine kjoler for å finansiere byggingen av en skole i Kenya (Dagbladet).

■ STUDENTER

Norsk støtte til forfulgte studentaktivister

Utenriksdepartementet finansierer Studentenes og Akademikernes Internasjonale Hjelpesfonds prøveordning «Students at Risk» med 23,5 millioner kroner over fire år. Målet med prosjektet er å gi forfulgte studenter fra hele verden en mulighet til å fullføre sine studier ved universiteter og høyskoler i Norge.

FNs tusenårs mål

Dette er tusenårsmålene som fortsatt gjelder, og som skal oppnås innen 2015:

1. Utrydde ekstrem fattigdom og sult.
2. Sikre grunnskoleutdanning for alle barn.
3. Fremme likestilling og styrke kvinners stilling.
4. Redusere barnedødeligheten.
5. Forbedre helsen til gravide og fødende kvinner.
6. Bekjempe hiv/aids, malaria og andre sykdommer.
7. Sikre en miljømessig bærekraftig utvikling.
8. Utvikle et globalt partnerskap for utvikling.

vanskelig å enes om noe nå som alle skal bli hørt?

– Jeg forstår spørsmålet ditt, men det er faktisk ikke den store utfordringen. Det er tre ting som har pekt seg helt tydelig ut i arbeidet med nye mål, vi ser det igjen både på grasrota, blant forskere og verdensledere i nord og sør: Alle mener det er viktig å få på plass nye mål, at tiden er inne for å ikke bare se på gjennomsnittlig forbedring i land, og å inkludere godt styresett.

Kjørven er overbevist om at det er et globalt ønske om å få til nye mål.

– Ingen forestilte seg hvor viktige og kraftfulle disse målene kom til å bli, den mobiliserende styrken ble enorm. Derfor er det også sterk oppmerksomhet rundt utviklingen av nye mål nå; alle vil delta og påvirke prosessen fordi de skjønner hvor viktig det er.

– Men da vil det kanskje bli vanskeligere å få verdens ledere til å signere på nye mål, nå som målene blir enda mer ambisiøse og man vet de ikke kommer til å bli liggende i en skuff?

– Nå er du ved kjernen av utfordringen. Dette er virkelig det store spørsmålet: *Hvordan finner man den rette balansen mellom ambisjon og hva som er politisk mulig å få til?* Jo mer du prøver å presse inn, dess større risiko løper du for at det hele vil kollapse. Ta styresett for eksem-

«**Det store spørsmålet er: Hvordan finner man den rette balansen mellom ambisjon og hva som er politisk mulig?**»

Olav Kjørven, assisterende generalsekretær i UNDP

pel, det er grenser for hva du realistisk kan få til. Men nettopp derfor er det interessant at det så langt virker som om at de fleste aktører, inkludert myndigheter rundt om i verden, ønsker en helhetlig og ambisiøs agenda etter 2015.

Tvinge frem utvikling?

Kjørven tror det er nødvendig å legge større press på myndigheter i både rike og fattige land for å få til utvikling.

– Det internasjonale samfunnet kan ikke tvinge land til å oppnå tusenårsmålene. Vi sitter ikke i FN og tror at vi kan tvinge frem en bedre verden, det kan vi ikke. Likevel er det interessant at tusenårsmålene jo slettes ikke er bindende i juridisk forstand. Men på mange måter har de mobilisert til større innsats i de enkelte land enn mange internasjonale bindende avtaler. Kanskje er det fordi det handler om mennesker, at målene ikke er vanskelige å forstå og at vi bruker gulrota i stedet for kjeppen.

– Helt til slutt; er det sant at Kofi Annan skrev de forrige tusenårs-målene på en serviett, eller er det en FN-myte?

– Haha, nei, det er en myte. Det ble nok skriblet mye på servietter, men målene var et resultat av mye seriøst arbeid. Men klart, man brukte nok mye servietter til tider. ■

– EN NY REGJERING har en gylden mulighet til å ta internasjonal ledelse i arbeidet for utdanning til alle barn. Det er viktig for å øke antallet barn som går på skole og som faktisk lærer noe, sier generalsekretær i Redd Barna, Tove R. Wang.

Utdanning er et bistandsfelt som samtlige borgerlige partier allerede har signalisert skal styrkes. Plan Norge gikk tidligere i år ut og utfordret politikerne til å love én milliard kroner mer til utdanning. Og mange, blant andre Høyres leder Erna Solberg, har lovet.

– Å investere i utdanning for alle er noe av det viktigste vi kan gjøre for å redusere fattigdom, bidra til demokratiutvikling og sørge for en positiv utvikling i fattige land. Utdanning for jenter har spesielt mange positive ringvirkninger. Det bidrar til å utsette tidspunktet for første fødsel, reduse-

re mødre- og barnedødelighet, bidra til bedre helse for moren og bedre utdanning for barna hennes. Høyre vil løfte utdanning til jenter og har derfor også sagt ja til Plans jentemilliard, skriver Høyre-leder Erna Solberg på bloggen sin 28. august i år.

I bloggen skryter Solberg av Bondevik 2-regjeringen som økte utdanningsbistanden fra 500 millioner kroner til én milliard per år. Hun påpeker at under den rødgrønne regjeringen har andelen av bistandsbudsjettet til utdanning sunket til 5,9 prosent, litt

«**Å investere i utdanning for alle er noe av det viktigste vi kan gjøre for å redusere fattigdom.**»

Høyre-leder Erna Solberg

mindre enn halvparten enn hva det var under Bondevik 2.

En beregning fra Norad viser at summen som gis til utdanning er ganske nøyaktig den samme nå, som da. Men fordi den totale bistanden nesten har doblet seg, har andelen sunket.

Plan har kritisert dagens regjering for at bistand til utdanning ikke har økt i takt med større budsjetter. Solberg har kalt utdanning sitt «favoritttema» og lovet å gjøre det til en toppprioritet igjen. Hennes uttalelser om effekten av utdanning er som snytt ut av pressemeldingene til Plan Norge.

– Men tror organisasjonene på valgflesket?

– Ja. Løftet politikerne har gitt virker gjennomtenkt. Solberg lovet en jentemilliard i beste sendetid på Lørdagsrevyen i sommer, og gjentok løftet i egen blogg. Før Siv Jensen svarte ja, ble spørsmålet behandlet

i flere runder med hennes rådgivere. Samtlige av KrFs og Venstres representanter har sagt ja. Vi kommer til å holde dem ansvarlig for dette fra statsbudsjett til statsbudsjett, svarer generalsekretær i Plan Norge, Helen Bjørnøy.

Bjørnøy sier til Bistandsaktuelt at hun ser det som naturlig at en ny regjering øker utdanningsbistanden med minst 250 millioner kroner allerede i budsjettet for neste år.

– Men hva skal den ekstra milliard brukes på?

– Plan mener at alle jenter har rett på god utdanning i minst ni år. Hittil har barneskolen fått mest oppmerksomhet, nå trenger vi et løft på ungdomsskolenivået. Altfor mange barn og unge i utviklingsland går ut av skolen uten å ha tilegnet seg selv de mest grunnleggende kunnskaper, svarer Bjørnøy. ■

10 Aktuelt

■ KONTROLL

Tiltak mot korrupsjon

Norge vil styrke kontrollen av bistandspenger. Utenriksdepartementet vil iverksette ni konkrete tiltak for å forebygge og bekjempe korrupsjon. Nå skal det bli strengere krav til hvordan internasjonale organisasjoner forvalter bistanden Norge gir, varsler Utenriksdepartementet i en pressemelding.

– Korrupsjon er ran av de fattige, mener utviklingsminister Heikki Eidsvoll Holmås (SV).

« En ny regjering må ta på alvor det ansvaret det er å forvalte en av verdens største pengebinger og investere mer i utviklingsland. »

Anne-Marie Helland,
generalsekretær i Kirkens Nødhjelp

Norsk frivillig hjelper er kritisk:

– For lite hjelp går til folk inne i Syria

Nordmannen Ihab Timraz har siden 2011 vært fem ganger i Syria. Han og andre frivillige fra en norsk muslimsk menighet har delt ut mat og medisiner til 150 000 ofre for krigen, anslår Timraz. Han er forundret over at norske hjelpeorganisasjoner ikke gjør mer i det krigsherjede landet. **Av Tor Aksel Bolle**

For å sette det litt på spissen: Det er lettere å transportere nødhjelp inn i Syria enn det er å importere varer fra Tyskland til Norge. Jeg har gjort begge deler, så jeg vet hva jeg snakker om, sier Ihab Timraz. Han kom nylig tilbake til Norge fra Syria. Fra tidlig i juli til slutten av august distribuerte han sammen med andre frivillige mat, medisiner og andre livsnødvendigheter til befolkningen i det krigsherjede landet. Det var femte gang Timraz var i Syria for å drive nødhjelp siden 2011.

Privat støtte

Det Islamske Forbundet i Norge (DIF) er den største og mest aktive muslimske menigheten i Norge. Ifølge Timraz er det mange i menigheten som engasjerer seg for å hjelpe sivilbefolkningen i Syria. Menigheten har samlet inn et sted mellom 2 og 3 millioner kroner til nødhjelp fra norske privatpersoner og bedrifter. Pengene

blir sendt til Tyrkia, der DIF samarbeider med den tyrkiske hjelpeorganisasjonen IHH.

På bakken i Syria er det Timraz og hans trosfeller fra Det Islamske Forbundet som i samarbeid med lokale syrere distribuerer nødhjelpen. De har blant annet et eget nødhjelpslager i Syria, like ved grensen til Tyrkia. Timraz forteller at DIF har delt ut nødhjelp til rundt 150 000 mennesker.

– Får dere lettere tilgang i Syria fordi dere kommer fra en muslimsk organisasjon?

– Det er nok en fordel. Men samtidig vil jeg ikke overvurdere betydningen av det. Vi jobber over alt og deler ut nødhjelp i alle grupper – både muslimer, kristne, drusere og alawitter. Vi samarbeider med alt fra religiøse ledere til sekulære organisasjoner. Det avgjørende for vår tilgang til området er at vi gjør en god jobb, ikke at vi er muslimer.

Kritisk

Timraz forteller at ingen av de 7-8 personene fra Det islamske forbundet som har deltatt i arbeidet i Syria er syrere selv. Det er heller ikke slik at de i utgangspunktet hadde spesielt gode kunnskaper om landet.

– Jeg hadde aldri vært i Syria før da vi reiste inn med nødhjelp første gang i 2011. Men vi hadde gode kontakter og har selvfølgelig opparbeidet oss kompetanse etter hvert, sier han.

Med sin etter hvert omfattende erfaring fra Syria er Timraz forundret over at ikke norske hjelpeorganisasjoner gjør mer på bakken i det krigsherjede landet. Fire store norske hjelpeorganisasjonene har mottatt

Ihab Timraz,
norsk frivillig
hjelper i Syria.

FOTO:

om lag 300 millioner kroner fra UD for å drive humanitært arbeid under Syria-krisen.

– Menigheten vår er ikke en hjelpeorganisasjon i utgangspunktet, og vi er jo ikke eksperter på denne type arbeid. Men jeg synes det er rart at ikke de norske organisasjonene, som for eksempel Flyktninghjelpen, for lengst jobber på bakken i Syria. Det er der behovene er klart størst.

– Men er det ikke veldig risikabelt å jobbe der?

– Jeg har nettopp kommet tilbake fra Syria og mener det er fullt mulig å jobbe der, også for norske organisasjoner. Selvfølgelig må man ta hensyn til at det er en krigssone. Men vi har delt ut nødhjelpspakker i nesten hele landet, og vår organisasjon er ikke blitt truet en eneste gang i løpet av to år, sier Timraz. Og tilføyer:

– Når man ser hva vi i Det Islamske forbundet har fått til med lite penger, må man spørre seg om alle millionene Norge har gitt via store norske organisasjoner ikke kunne vært brukt mer effektivt.

Trege

Den frivillige hjelpearbeideren fra Sarpsborg mener for mye av nødhjelpspengene både fra Norge og det internasjonale samfunnet brukes i landene rundt Syria.

– Svært mye av den internasjonale hjelpen, også mye av de norske pengene, går til flyktingleirer i landene rundt. Og det er selvfølgelig behov for hjelp der også. Men behovene er mye større inne i Syria. Der finnes det 5 millioner internt fordrevne, og situasjonen for sivile er helt desperat. Jeg mener mer bør brukes på bakken i Syria, og synes det er vanskelig å forstå hvorfor det ikke skjer, sier Timraz.

« Det er fullt mulig å jobbe inne i Syria, også for norske organisasjoner. »

Han har hatt møter med de store norske hjelpeorganisasjonene og spurt om hvorfor de ikke jobber i Syria. Han synes ikke forklaringene han har fått har vært veldig gode.

– Bortsett fra Kirkens Nødhjelp som gjør et veldig godt arbeid helt på grensen til Syria, så synes jeg de har gitt vage svar. Mitt inntrykk av flere av de store hjelpeorganisasjonene er at de er litt trege og byråkratiske. Men nå skal vi trolig samarbeide med både Caritas og Flyktninghjelpen. Det er positivt, og kan forhåpentligvis bidra til at flere i Syria får hjelp, sier Timraz.

Ikke en krone

Foreløpig har Det Islamske Forbundet ikke mottatt en krone i støtte fra den norske staten, til tross for at Norge har brukt 635 millioner kroner på humanitær hjelp til Syria-krisen bare i år.

– Vi søkte om støtte i våres, men fikk beskjed om at nødhjelpspotten var tom. Vi har søkt igjen nå, om 1,2 millioner kroner. Vi håper at man i UD ser at det vil være effektiv bruk av nødhjelpspenger, sier Timraz. ■

Norsk støtte til Syria

Norge har siden 2011 gitt cirka 850 millioner kroner til humanitær hjelp i og rundt Syria. 635 millioner kroner er gitt i år. Om lag 300 millioner kroner er gitt via norske organisasjoner, resten via FN og andre internasjonale organisasjoner. Cirka halvparten av pengene er gitt til hjelp inne i Syria – i all hovedsak via FN. Resten er gitt for å hjelpe flyktinger i Libanon, Jordan og Irak.

■ KLIMA

570

milliarder tonn karbon har blitt brent i løpet av de siste tre hundre årene. Tallet må holdes under 1000 milliarder tonn for å unngå global oppvarming over to grader. Med dagens utvikling vil vi nå denne grensen i 2040, ifølge avisa The Independent.

■ UGANDA

30 år med opprørere

I nærmere 30 år har den ugandiske opprørsgruppen Herrens motstandshær (LRA) herjet først i Nord-Uganda og i senere år også i DR Kongo, Sør-Sudan og i Den sentralafrikanske republikken. En fersk rapport fra Internal Displacement Monitoring Centre viser at så mange som 2,5 millioner mennesker er blitt drevet på flukt av LRA i løpet av disse årene.

Ihab Timraz har sammen med andre frivillige fra Det Islamske Forbundet i Norge delt ut nødhjelp til 150 000 mennesker i Syria. Han vil ha flere norske organisasjoner inn i landet. Bildet viser Timraz (i midten) og andre frivillige fra Det Islamske forbundet som deler ut nødhjelp i landsbyen Selma i den nordvestlige delen av Syria.

FOTO: DET ISLAMSKES FORBUNDET

Egeland: – Vi er i Syria

Generalsekretær i Flyktninghjelpen Jan Egeland er enig med Ihab Timraz i at mer bør gjøres i Syria, men avviser at hans organisasjon er treg. – Vi jobber allerede i Syria, og vårt mål er å øke aktiviteten der, sier han. **Av Tor Aksel Bolle**

– JEG HAR SELV nettopp vært i Syria og i landene rundt. Jeg er helt enig med Ihab Timraz at behovene er langt større i Syria enn i nabolandene og at mer av hjelpen bør inn i landet, sier Egeland.

Organisasjonen han leder har siden 2011 fått rundt 100 millioner kroner fra UD for å drive humanitært arbeid i Syria og området rundt. I tillegg har de fått store summer fra andre givere.

– Hvorfor når ikke mer av hjelpen folk inne i Syria?

– Det er en veldig komplisert og

flytende situasjon både politisk og sikkerhetsmessig. Dessverre har FNs sikkerhetsråd gjort en elendig jobb og ikke klart å sikre humanitær tilgang. Men vi jobber hele tiden med å få bedre tilgang, og er nå i gang med et prosjekt i Syria til 20 millioner kroner hvor vi blant annet skal dele ut nødhjelp, gi opplæring og etablere en leir. Vårt langsiktige mål er å øke innsatsen i Syria.

– Det Islamske forbundet har allerede jobbet i Syria i to år. Burde ikke Flyktninghjelpen og andre organisasjo-

– Vårt strategiske mål er å øke aktiviteten vår i Syria, sier generalsekretær Jan Egeland i Flyktninghjelpen. Her er han avbildet i samtale med syriske flyktninger i en av leirene Flyktninghjelpen driver i Irak. FOTO: KEN OPPRANN/FLYKTNINGHJELPEN

ner ha mer aktivitet på bakken i Syria med tanke på alle pengene dere har fått?

– All honnør til Det Islamske Forbundet for arbeidet de gjør. Men det er stor forskjell på å dele ut nødhjelpspaker fra lastebiler og å drive langsiktig humanitær hjelp. Vi er for eksempel i ferd med å opprette en leir for tusenvis av internt fordrevne. Den type store

operasjoner er komplekse, de krever grundig planlegging og aksept fra alle parter i området. Vi og mange andre organisasjoner som jobber i Syria mener sikkerhetssituasjonen er vanskeligere enn det Ihab Timraz sier. Når det er sagt er det åpenbart at koordineringen mellom hjelpeorganisasjonene som jobber i Syria kunne vært bedre. ■

12 Reportasje

På vei til ingenting

Tilværelsen i Djiboutis flyktingleirer setter livet på vent. Mange har tilbrakt hele livet her, og ser ikke noe annet håp enn å sette livet på spill for å bli smuglet videre til en usikker framtid. **Av Even Tømte, i Djibouti**

Dette er Djibouti. Du finner alt her, men akkurat utenfor rekkevidde, sier Ragge Tahir.

Vi har akkurat gått glipp av et planlagt møte med politisjefen, som visst ikke hadde tid til å snakke med oss likevel. Hjertesukket til Flyktinghjelpens landsjef beskriver godt følelsen jeg fikk i møtet med hele landet. Hit kommer lutfattige mennesker på flukt fra krigen i Somalia. En del kommer også fra Etiopia og Eritrea. De fleste ender opp i karrige teltleirer i ørkenen eller

– hvis de har flaks – som skopussere eller tiggere i gatene utenfor hotellene i byen. Tett på velstand de aldri vil kunne ta del i.

Flyktingmottaket ved grenseovergangen mellom Djibouti og Somalia er en inngjerdet betongbygning. De har to innslipp i uka. Da blir flyktingene registrert og kontrollert. På en travel dag kan nesten 200 flyktinger krysse grensen, andre dager kan det være bare en håndfull. Grensevaktene tar bilder og fingeravtrykk, registrerer dem og lager ID-kort. De får tildelt tre

måltider mat, og får tilbringe natten på betonggulvet.

– De skulle egentlig hatt tepper og matter å sove på, et stykke såpe og et vaskefat, men vi har ikke nok til alle. Derfor får en familie på fire bare ett teppe og to sovematter, forteller Darar Moussa Darar, leder for mottaket.

Når vi kommer er mottaket tomt, og virker nesten sterilt.

– De som kommer slitne og traumatiserte. De har ikke med seg mye, spesielt ikke barn eller mindreårige. Ofte har de mærritt og kan våkne skrikende midt på natten. De spør om det er trygt å sove her. I begynnelsen stoler de ofte ikke på oss, sier Darar.

Dødelig vei

Morgenen etter at de kommer blir flyktingene kjørt videre til en av flyktingleirene. Veien går forbi en golfklubb, tre militærbaser der amerikanske, franske og japanske soldater holder til, en flyplass der droneflyene står oppstilt på rekke og rad nedover rullebanen. Gjennom byen, med hoteller, barer og kasinoer for de utenlandske soldatene, og en mulighet til å tjene til livets opphold gjennom prostitusjon, tigging eller småjobber på gata for flyktinger og fattige djiboutiere. Forbi containerhavna som transporterer varer til hele Afrikas Horn.

På veien ut av byen får flyktingene selskap av store tungtransportkjø-

retøyer langs motorvei nummer 5. De er fullastet med varer til Etiopia og resten av regionen. Havna i Djibouti knytter sammen Europa, Asia, Midt-Østen og Afrika, langs en av verdens mest trafikkerte shippingruter. Langs siden av veien strever små grupper med mennesker seg fram. De bærer med seg nesten ingenting. De kommer den andre veien, i retning av Djibouti by. Det er flyktinger eller illegale innvandrere som har krysset grensen til fots, eller som kanskje er lei av livet i flyktingleirene og har bestemt seg for å gå inn til hovedstaden til fots. Veien går hundre kilometer gjennom ørkenen i veistøv og 35 graders sol. Det er ikke uvanlig å finne lik langs veikanten, men å plukke opp haikere er strengt forbudt, forteller sjåføren.

Flyktinghjelpens bil skiller lag med strømmen av trailere og svinger av motorveien. En bakkete vei slanger seg gjennom ørkenen. Her er lite annet enn stein, tørre busker og intet ly for solen. Her og der vandrer noen kameler forbi. På avstand står en og annen nomade som passer på dem. Jeg skjønner ikke hva de lever av. Her er det ikke noe vann å se og nesten ingenting som vokser.

Så er vi framme. Det skinner i refleksene fra telt. Under plastpresenninger midt i steinørkenen bor det 20.000 mennesker. Vi er i Ali Addeh, ved grensen til Etiopia.

Leiren Ali Addeh, nær grensen mellom Etiopia og Djibouti, består av noen brønner, et håndfull skole- og administrasjonsbygninger og plastpresenninger. Her bor 20 000 flyktninger. Mange har bodd her hele livet.

FOTO: NASHON TADO

Tom oase

Djibouti er en fredelig oase i utkanten av en av de lengste og mest kaotiske konfliktene på det afrikanske kontinentet. Amerikanske, franske og japanske soldater sørger for at det lille landet, i hjørnet av Afrikas Horn med knapt åtte hundre tusen innbyggere, holder seg stabilt. Den store massen av flyktninger fra konflikten i Somalia absorberes av Kenya. En liten strøm av flyktninger finner likevel veien til Djibouti, gjennom det fredelige Somaliland. Men flyktningene som bor her får liten oppmerksomhet av det internasjonale samfunnet, og framtidsutsiktene i leirene er dårlige.

Ali Addeh har stått her i mange år, men det er lite her annet enn noen skjøre boliger av tøy og plastikk, og noen brønner. De få steinhusene som finnes her er det ingen som bor i. Varmen der inne er uutholdelig. Selv Flyktninghjelpens folk, som har jobbet i beryktede leire som Dadaab og Kakuma i Kenya, er overrasket over hva de ser.

«Først i det øyeblikket noe blir definert som en sikkerhetsutfordring, er det internasjonale samfunnet villig til å bruke store midler.»

Rolf Vestvik, Flyktninghjelpen

– Det er ingenting her, sier Ragge Tahir.

Når vi kommer stimler folk sammen utenfor nettinggjerdet til administrasjonen. De står i kø for å få utdelt sine tilmålte matrasjoner.

– Skriv at vi trenger mer mat, roper en mann, Abdul Hakim, til meg.

– På slutten av måneden er det aldri nok.

Trygghet uten håp

De færreste som bor i Ali Addeh har jobb. De tilbringer dagene med å lage mat, hente vann, forsøke å samle det som finnes av ved i det livløse landskapet omkring leiren, og vente på de ukentlige utdelingene av matrasjoner. Noen forsøker å finne jobber i Djibouti by, men heller ikke innfødte djiboutiere har lett for å skaffe arbeid. I leiren får de i det minste noe å spise.

– Jeg vet ikke hvor hjemme er. Den eneste statusen jeg har er som flyktning, sier Farid. Han er 19 år gammel og har tilbrakt hele livet i Ali Addeh. Foreldrene flyktet fra konflikter mellom Somalias president Siad Barre og separatister i Somaliland, og Farid ble født i flyktningleiren.

– Det eneste jeg kan huske, er når det regnet da jeg var liten, og vannet formet bekker som vi kunne leke i, sier han når vi spør om noen spesielle minner eller hendelser fra oppveksten. Men de siste årene har det ikke regnet på samme måte som før.

Farid har en jobb, han fikser sko. Han har brødre som jobber som skopussere i Djibouti by. Denne jobben skaffer Farid omkring 500 francs om dagen, cirka to dollar. Det er nok til å gjøre ham til den som forsørger familien. Det er også grunnen til at han aldri har gått på skolen.

Hva får noen til å velge en slik tilværelse? De eldre flyktningene lovpriser freden og tryggheten de finner under plastpresenningene i ørkenen. Mange kan fortelle redselsfulle historier fra hjemlandet de flyktet fra.

– Det øyeblikket jeg kom hit følte jeg meg trygg. Det er veldig fredelig her, og jeg kan sove trygt, forteller Beddeh, en seksti år gammel somalisk mann. Han trekker opp skjorta og viser arrene der han ble skutt under flukten fra Mogadishu. Beddeh har vært på flukt siden 1991, da borgerkrigen i Somalia brøt ut. Lenge oppholdt han seg i Puntland, en fredelig del av landet, før han kom til Djibouti for ni år siden. Her har han planer om å bli værende.

– Jeg ønsker ikke å vente tilbake til Somalia, jeg er alt for traumatisert. Ikke snakk om at jeg vil tilbake til stedet der barna og foreldrene mine ble drept og jeg selv ble skutt. Da vil jeg bli gal, sier han.

Isnino Moehue Nur har vært her i fem år. Hun forteller at en granat landet i bakgården i Mogadishu en dag familien satt og spiste lunsj.

– Faren min og fire av barna ble

truffet og døde umiddelbart. Jeg styrte til for å hjelpe, men falt og brakk hånda. Jeg ble liggende på sykehus og kom bort fra de andre barna.

Først nylig lyktes det henne å få kontakt med barna igjen.

– En av mine sønner kom også hit, men lot seg smugle videre i båt til

Djibouti

■ Lite land på Afrikas Horn med 790 000 innbyggere, omtrent 95 prosent muslimer. De offisielle språkene er fransk og arabisk.

■ Det lever omkring 20 000 flyktninger i leirene Ali Addeh og Holl-Holl. De fleste har flyktet fra borgerkrigen i Somalia. Andre kommer fra Eritrea eller Etiopia.

■ Det ble ikke gitt norsk bistand til Djibouti i 2012.

14 Reportasje

Jemen. Nå vet jeg ikke om at han er levende eller død. De andre er fortsatt i Mogadishu, forteller Nur.

Tryggheten til tross føles tilværelsen i Ali Addeh likevel ikke god.

– Problemet er at det ikke finnes noe håp. Noen har vært flyktninger i 20 år, og ikke kommet seg videre. Hvis vi kunne reise videre i en båt, hadde vi gjort det, sier hun.

– Tortur

Nurs sønn har ikke gjort et uvanlig valg. De unge mennene jeg snakker med i Ali Addeh, som har krigen mer på avstand, uttrykker resignasjon og sinne. Eller begge deler. Mange velger å ikke ta til takke med livet i leirene, der det verken finnes jobber eller mulighet til utdanning utover grunnskolen.

Også noen av de eldre deler de unges utålmodighet.

– Jeg kom hit i 1991 som en ung mann. Etter det har jeg levd her, forteller Weldeaslase Shferan.

Han har bodd i fire ulike flyktning-leirer i Djibouti, giftet seg og er far til syv barn. Flere av dem har selv rukket å bli voksne.

– Vi flyktet fra krigen, og har funnet fred her. Men det er tortur for meg å høre barna spørre «pappa, hva skal vi gjøre?» Det er ingenting å gjøre her. Enten dør vi, eller så finner vi en mulighet for å tjene penger, slik at vi kan reise til Saudi-Arabia eller Jemen, sier han.

Ren business

Leiradministrator Hassan Mohammed Farah anslår at to tredjedeler av de unge voksne som kommer til leiren forsøker å la seg smugle over Adenbukta, til Jemen.

– Det er godt organisert. Flyktningene går fra leiren til fots, og så kommer det en bil og plukker dem opp etter tifemten minutter, sier han.

Det amerikanske utenriksdepartementet anslår at over 80.000 menn, kvinner og barn fra Somalia, Etiopia og Eritrea har tatt seg over til Jemen og andre land i Midtøsten fra Djibouti. Ingen vet hvor mange av dem som ender opp i ulike former for tvangsarbeid, men øyenvitneskildringer forteller om flyktninger som blir utsatt for vold og overgrep i løpet av overfarten, som blir avkrevd høye påslag i billettprisene underveis, og som må jobbe for å betale ned gjelden når de kommer fram.

Den newzealandske journalisten Glen Johnson, som i 2011 lot seg smugle over, kan bekrefte dette. Han ble arrestert av jemenittisk politi og satt to uker i fengsel etter å ha reist over Adenbukta i en smuglerbåt.

– Det er noen som tjener godt på dette, og oppmuntrer flyktningene med falsk informasjon. Det er ren business. Jeg tror man må betale mer enn 200 dollar for overfarten, sier Farah.

– Hvor får flyktningene så mye penger fra?

– Det vet jeg ikke. Men det er stadig nye som prøver, og stadig nye som mister livet underveis.

Millionforretning

Myndighetene har høstet kritikk for ikke å håndheve lovene mot menneskesmugling tilstrekkelig. Ingen ble

«Det er tortur for meg å høre barna spørre 'pappa, hva skal vi gjøre?' Det er ingenting å gjøre her.»

dømt for dette i fjor. Den organiserte smuglervirksomheten hadde neppe vært mulig uten at enkelte politifolk var delaktige. Chatham House anslo for tre år siden at smuglingen kunne være verdt så mye som 20 millioner dollar i året, og deler av dette finner trolig veien ned i offentlige tjenestemenns lommer. Men i det siste har Jemen og Djibouti trappet opp samarbeidet for å komme menneskesmuglingen til livs. Nye lover har blitt vedtatt som gjør det mulig å konfiskere båter som har blitt brukt til å smugle mennesker. Innsatsen har gitt resultater. I løpet av de to siste månedene før Bistandsaktuelt's besøk har omfanget av menneskesmugling gått ned med 40 prosent.

Likevel forsøkte 46.000 mennesker å ta seg over til Jemen med båt i løpet av årets første seks måneder, følge FNs høykommissær for flyktninger. Det er over 250 mennesker hver eneste dag.

– Det er 25 kilometer over havet til Jemen. Det er en veldig risikabel reise, sier Ibrabim Soubaneh Rayaleh.

Han er leder for Onars, det halvoffentlige kontoret med ansvar for flyktninger i Djibouti.

Onars gir politiet undervisning i menneskerettigheter og flyktningers rettigheter og plikter, for å hindre at flyktningene blir utsatt for menneskerettighetsbrudd.

– Vi fraråder folk å dra. De kan dø underveis, og forholdene som venter dem der er ikke gode.

Tilbake i Ali Addeh lar ikke folk seg skremme av advarslene. Flere forteller at de planlegger å la seg smugle til Jemen, bare de klarer å skrape sammen pengene.

– Hvis vi hadde hatt bedre steder å bo og større muligheter til å ta utdanning, ville mange unge blitt værende. Det er leveforholdene som gjør at jeg vil dra, sier Mohamad Abdi, en av de unge mennene jeg snakker med.

Livet i Ali Addeh har ikke mye å by på, men Beddeh ønsker ikke å dra noe annet sted. – Ikke snakk om at jeg vil tilbake til stedet der barna og foreldrene mine ble drept og jeg selv ble skutt. Da vil jeg bli gal, sier han.

FOTO: NASHON TADD

Rolf Vestvik, kommunikasjons-sjef i Flyktninghjelpen.

Flyktningehjelpen:

– Liten interesse for disse flyktningene

– Vi er opptatt av å dekke de helt grunnleggende behovene, men også å komme raskt i gang med utdanning for de minste barna, og yrkesopplæring for de litt eldre, sier Rolf Vestvik, kommunikasjonsjef i Flyktninghjelpen.

HAN MENER yrkesutdanning er viktig, både for at de skal kunne utvikle sine ferdigheter og tjene litt penger, men også for at de skal ha noe å gjøre.

Den norske organisasjonen er i ferd med å etablere seg i Djibouti. Der skal de bistå med husly, latriner, og andre grunnleggende behov. Men de vil også bygge sosiale sentre i leirene og et program for å tilby jobber til flyktningene.

– Få andre organisasjoner har vist interesse for disse flyktningene. Vi jobber med flyktninger både i Somalia, Kenya og Etiopia. Vi kjenner denne flyktningbefolkningen godt. Når myndighetene i Djibouti nå har bedt om assistanse og vi har kapasitet til å gi det, var det naturlig for oss å gå inn her, sier Vestvik.

Han mener det ikke er vanskelig å forstå hvorfor flyktninger vil sette

livet på spill ved å la seg smugle over havet.

– De som ikke har noe forsørgeransvar ønsker både selv, men merker kanskje også et press fra familien, for å komme seg videre og få en jobb i et land som gir en skikkelig inntekt. Det er ofte unge menn, fordi de blir ansett for å være sterke nok til å håndtere de ekstreme farene ved selve reisen. Ofte ender de bare opp i en ny flyktningleir, og noen kommer seg videre nordover og ender opp i asylmottak eller liknende. Ofte blir de sittende fast i disse oppsamlingsstedene i påvente av en eller annen retur. Det er dessverre situasjonen for mange av dem. Derfor handler mye av vårt arbeid om å gjøre det mest mulig levelig i nærområdene. ■

even.tomte@gmail.com

Hvert år dør én million barn den dagen de fødes

Barnedødeligheten er redusert med nesten femti prosent de siste 20 årene. Men tusenårsmålet om redusert barnedødelighet vil ikke nås før 2028, ifølge ny FN-rapport. – En fallitterklæring, sier Unicefs Bernt Apeland. **Av Espen Røst**

Ved tusenårsskiftet satte FNs medlemsland seg åtte mål for å bekjempe verdens fattigdom innen 2015.

Tusenårsmålene legges til grunn for Norges innsats i kampen mot fattigdom, og Jens Stoltenberg har engasjert seg spesielt i kampen for mødre- og barnehelse. Men tusenårsmål nummer fire; å «reducere dødeligheten blant barn under fem år med to tredeler mellom 1990 og 2015», vil ikke nås, ifølge en helt fersk rapport fra Unicef.

De to siste tiårene har 216 millioner barn dødd før de fylte fem år. Det enorme tallet tilsvarer mer enn Brasils befolkning.

– Et fantastisk resultat

Samtidig: Det har vært en positiv fremgang, ifølge FN-rapporten: Halvparten så mange barn dør i dag som for 20 år siden. Dødstallene er redusert fra 12,6 millioner årlig (34 000 per dag) til 6,6 millioner årlig (18.000 per dag).

Det betyr 17 000 færre barnedødsfall hver eneste dag, eller at 90 millioner flere barn har fått vokse opp som følge av satsing på mødre- og barnehelse.

– Dette viser hva man kan få til, når man bare vil. Dette er et fantas-

tisk resultat som viser at verden går fremover, sier Unicefs generalsekretær Bernt Apeland til Bistandsaktuelt.

Han er entusiastisk for det som er oppnådd, men skuffet over ikke å nå målsettingen om å redusere barnedødeligheten med 2/3 innen 2015. Med dagens estimater vil 35 millioner barn dø som en følge av at målet ikke nås før i 2028.

– Vi har ikke gjort nok. Det er en fallitterklæring at vi ikke har kommet lenger, sier Apeland

Kan unngås

De vanligste årsakene til barnedødelighet er lungebetennelse, diaré, fødselskomplikasjoner, meslinger og malaria. Svært mange av dødsfallene kunne vært unngått med enkle og billige midler:

Siden år 2000 har innsatsen mot barnedødelighet klart å halvere alle dødsfall som skyldes diaré. Håndvask og andre enkle hygienetiltak er hovedårsaken. Men fortsatt mangler opp mot én milliard mennesker tilgang på toalett, og 768 millioner har ikke tilgang på rent drikkevann.

I rapporten trekkes vaksinasjonsprogrammer frem som særlig effektivt. Unicef har brukt mer enn én milliard

dollar på vaksiner siden tusenårsskiftet, og står for 1/3 av alle vaksiner som settes i verden. Ifølge Unicef-rapporten står vaksinasjonsprogrammer for 18 prosent av den totale reduksjonen av barnedødelighet siden år 2000. For eksempel er dødsfall på grunn av meslinger redusert med 75 prosent på grunn av vaksinasjoner, ifølge FN-organisasjonen.

– Vaksiner har vært veldig viktig. Den globale dagnaden vi har hatt for å få frem vaksiner til alle barn er en av hovedgrunnene til at vi har hatt den positive utviklingen som vi tross alt har. Et annet viktig moment er å flytte helsetjenester ut på landsbygda for å forebygge, og for å kunne gi enkel behandling av de verste barnedreperne, sier Apeland.

Bare 39 prosent ammes

En tredjedel av alle dødsfallene kan settes i sammenheng med underernæring, ifølge rapporten. Men, hevder rapporten, «barn som ammes de første seks månedene i livet har 14 ganger større mulighet til å overleve enn barn som ikke ammes. Omkring 800 000 barnedødsfall kan settes i sammenheng med manglende amming. I dag ammes bare 39 prosent av verdens barn de første seks månedene».

– Dette er både kulturelt betinget og knyttet til manglende kunnskap, sier Apeland, og trekker frem utdanning og forebyggende helseinformasjon som viktige virkemidler.

Hvis en mor kan lese, har barnet 50 prosent større sjanse til å oppleve sin femte fødselsdag, ifølge rapporten.

« Norges økonomiske situasjon tilsier at vi burde styrke innsatsen ytterligere »

Bernt Apeland, generalsekretær Unicef

– Ved å lære å lese kan man tilegne seg helseinformasjon. At mødre passer på at barn vasker hendene sine før de spiser, at man ikke lager mat under åpen ild inne og at man forsikrer seg om at det vannet man bruker er rent. Dette er enkle tiltak som virker, sier Apeland.

– Viktig engasjement

Generalsekretæren berømmer Jens Stoltenberg for hans engasjement for en bedret barne- og mødre helse, men er ikke bekymret for et regjeringsskifte.

– Heldigvis er dette et engasjement han deler med mange på Stortinget og i alle partier. Jeg forventer at alle norske regjeringer vil ha dette høyt på sin agenda. Det er jeg for så vidt trygg på, men vi kommer til å følge med, sier Apeland.

– Samtidig er det ingen som har gjort nok når vi ikke har kommet lenger enn det vi har. Selv om det er mange ting som kan gjøres enkelt for å redusere barnedødeligheten, må vi nok innstille oss på å fortsette å bruke store ressurser på dette for å komme i mål. Norges situasjon tilsier at vi burde styrke innsatsen ytterligere. ■

Farhia Omar Farah (33) bor med datteren Isra Muhidin (1) i Zona K flyktningleiren i Mogadishu. Hun forteller om en hard hverdag, med svært knapp tilgang på rent vann. I Somalia dør 147 av 1000 fødte barn før de er fylt fem år. Til sammenligning dør 3 av 1000 fødte barn i Norge før fem år.

FOTO: ESPEN RØST

Tusenårsmål 4: Barne-dødelighet

- Mange lavinntektsland har imponerende resultater i forhold til tusenårsmål nummer fire om reduksjon av barnedødelighet, ifølge en fersk rapport fra Unicef.
- Desentralisert helsetilbud, vaksinasjonskampanjer og informasjonskampanjer er blant årsakene.
- Av landene med barnedødelighet høyere enn 40 pr. 1000 fødsler (gjennomsnittet), har sju land redusert med mer enn to tredjedeler siden 1990: Bangladesh, Malawi, Nepal, Liberia, Tanzania, Etiopia og Øst-Timor.
- De fem landene med høyest barnedødelighet er (tallet er antall barn som dør før fylte fem år pr 1000 fødsler): Sierra Leone (182), Angola (164), Tsjad (150), Somalia (147) og DR Kongo (147).
- Landene med lavest barnedødelighet er de rikeste landene: Finland, Island, Japan, Luxembourg, Norge, Singapore og Sverige.

KILDE: UNICEF (2013)

16 Tema: Urbanisering

Mer enn halvparten av jordas befolkning bor nå i byer. Ifølge Verdensbanken vokser verdens bybefolkning med 180 000 mennesker hver eneste dag. I Mumbai i India, der dette bildet er tatt, bor nå 55 prosent i slummen.

FOTO: PAL PILLAI / AFP/NTB SCANPIX

En verden av byer

Rundt 2050 vil det bo like mange i byer som verdens samlede befolkning i 2002. Nesten all befolkningsveksten i verden de neste tiårene vil skje i byer i utviklingsland. Det betyr enorme utfordringer, men også store muligheter.

Av Tor Aksel Bolle →

18 Tema: Urbanisering

← Fortsetter fra forrige side

1950 bodde det cirka 750 millioner mennesker i byer verden over, stort sett i den rike delen av verden. I dag bor det om lag 3,6 milliarder mennesker i byer. Verdensbanken anslår at verdens bybefolkning vokser med rundt 180 000 personer hver eneste dag. I 2050 vil det trolig være 6,2 milliarder byboere og åtte av ti vil bo i Afrika, Asia, Afrika og Latin-Amerika. Faktisk vil mer eller mindre all befolkningsvekst globalt de neste tiårene skje i byer i utviklingsland.

Byene frister

Årsakene til at verdens byer blir flere og større er sammensatte. Verdens stadig økende bybefolkning får barn som har større sjanse for å overleve sine første leveår, og de lever lenger enn hva som var vanlig på landsbygda. Tilflytting er også viktig. Hver eneste dag pakker bønder i Kina, India, Nigeria og Guatemala eiendelene sine og setter seg på en buss, ferge eller tog som går til en by. Det kan være en stor by et stykke unna eller en mindre by litt nærmere. De flytter dels for å komme vekk fra mangelen på muligheter og fattigdommen på landsbygda. Ofte flytter de uten å vite nøyaktig hva som venter dem i byen. Men de håper det finnes muligheter der.

Urbaniseringseksperter Hossain Zillur Rahman har forsket på hvorfor folk flytter fra landsbygda og inn til byene i Bangladesh, et av landene i verden som urbaniseres raskest. De aller fleste Hossein intervjuet fortalte at de flyttet på grunn av jobbmuligheter, utdanningsmuligheter og friheten i byene. Et annet viktig poeng fra Hossein og andres forskning er at

båndene og kontakten med hjemstedet på landsbygda ofte forblir sterk selv om folk flytter til byen.

Mangler kompetanse

Så den svært raske veksten i verdens bybefolkning skjer i utviklingslandene. Det reiser mange spørsmål. Hva betyr dette for utviklingen i disse landene? Vil byene i utviklingslandene utvikle seg til å bli kaotiske og forurensete gigantbyer med enorme forskjeller mellom fattig og rik? Hvor slumområdene strekker seg så langt man kan se og kriminaliteten herjer? Vil vi i framtida se «failed cities» i tillegg til «failed states», slik enkelte forskere mener?

Både i Asia og Afrika er urbaniseringen i liten grad planlagt eller styrt. I noen land, som for eksempel Kina og Vietnam, har myndighetene en viss kontroll. Men generelt har regjeringer og myndigheter i utviklingsland både liten kunnskap om hvordan de skal takle den raske urbaniseringen, og de mangler ressurser. I en del land har imidlertid myndighetene lyktes med tiltak med sikte på å forbedre boforholdene i slumområder. Men problemet er ofte at for hvert slumområde som forbedres så etableres det fem nye hvor boforholdene er elendige.

Seks enorme utfordringer

Dette er noen av de helt grunnleggende problemene som må takles hvis framtidens byer skal bli bærekraftige, produktive og gode steder å bo:

1. *Urban fattigdom.* Omlag hvert sjette menneske på kloden bor i en slum, rundt en milliard mennesker.

Nazrul Islam, urbaniserings-ekspert

FN anslår at tallet kan bli tredoblet innen 2050. Slumboere har ofte dårlig tilgang på grunnleggende tjenester som rent vann, utdanning, elektrisitet og helse.

2. *Forurensing:* Raskt voksende byer legger et stort press på miljøet. De forurenser og forbruker store mengde vann, skaper enorme mengder søppel og luftforurensing. Mye av energiforbruket er ikke bærekraftig.

3. *Dårlig infrastruktur:* Transportnettverk er et stort problem i mange byer. Elektrisitetsnettverk er nedslitte og makter ikke å betjene befolkningen. Mangelen på grunnleggende infrastruktur truer den økonomiske utviklingen i mange byområder.

4. *Store forskjeller.* I mange byer i utviklingsland lever store deler av befolkningen i fattigdom og har liten politisk innflytelse. Samtidig lever de tett på mennesker med en helt annen levestandard. De fleste forskere er enige om at ulikheten kan bli en kilde til konflikt og politisk uro i framtiden.

5. *Landkonflikter:* De som flytter inn til byene slår seg ned på privat eller offentlig grunn. Ofte betaler de dyrt for det skuret de leier, og de kan risikere å bli kastet ut når som helst. Å finne løsninger som gir fattige tilgang til rimelige boliger er svært viktig.

6. *Arbeidsløshet:* Det er ofte mulig å finne seg et eller annet å leve av i byene. Men store kull med ungdom er mer eller mindre arbeidsløse i mange av verdens byer. Disse ungdommene har likevel som oftest en høyere utdannelse enn sine foreldre. En stor utfordring blir å få til en økonomisk vekst som gir jobber for millioner av unge mennesker.

Også muligheter

Nazrul Islam er en av Asias fremste eksperter på urbanisering. Han ser alle problemene som byveksten skaper og mener det er lett å være pessimist. Samtidig peker han, i likhet med andre forskere, også på den klare sammenhengen mellom urbanisering og utvikling. Han viser til hvordan for eksempel Dhaka har skapt millioner av arbeidsplasser og i stor grad bidratt til fattigdomsreduksjonen i Bangladesh. Han viser til at fattigfolk i byer tross alt har bedre tilgang til mat, sanitære forhold, utdanning og helsetilbud enn det som ofte er tilfelle på landsbygda.

Islam er samtidig forsiktig optimist og mener at ny «grønn» teknologi kan gjøre det lettere å skape mer miljøvennlige transportårer og industri. Ifølge Islam er det mulig å skape en utvikling hvor byene fortsetter å være motorer for vekst, samtidig som de utvikles til gode steder å bo for innbyggerne.

Forfatteren og journalisten Doug Sanders skriver i boka «Arrival Village» om hvordan fattige byområder i utviklingsland ofte er selve kilden til videre utvikling, vekst og dynamikk. Ja visst er slumområdene skitne, kaotiske og fattige, skriver Saunders, men de er også dynamiske og fulle av kraft og kreativitet. I sin bok tar Saunders leserne med til byer og slumområder i blant annet Kina, India og Nigeria hvor fremtidstroen og optimismen er stor.

Politisk vilje nødvendig

Ifølge FN trengs det nærmere 700 milliarder kroner årlig bare til grunnleggende investeringer i infrastruktur i byer i utviklingsland. Og det er helt åpenbart at en av de største utfordringene for utviklingsland blir å skaffe ressurser og kapital til helt nødvendige investeringer i infrastruktur, transportnett, helse, utdanning og andre formål.

Bistandsgivere og de internasjonale utviklingsinstitusjonene kan bidra med penger og kompetanse. Men mesteparten av ressursene må komme fra utviklingslandene selv, både privat og offentlig kapital blir helt nødvendig. Trolig vil man også måtte finne nye og kreative finansieringsmetoder.

Kapital vil bli viktig, men politisk vilje er også helt avgjørende. De fleste som jobber med urbaniseringsproblematikk er enige om at temaet har vært oversett for lenge. Planlegging og tiltak har manglet. Forskere og eksperter er enige om at det nå trengs politikere og beslutningstakere, lokalt, nasjonalt og internasjonalt, som setter byutvikling høyt på agendaen. Som er villige til å tenke nytt og langsiktig samt ta vanskelig valg. Det er en forutsetning for at framtidens byer skal bli bærekraftige, for at de skal fortsette å være økonomiske motorer og gode steder å bo for de milliarder av mennesker som kommer til å bo i dem. ■

Rushtrafikk i Nigerias hovedstad Lagos. Mange store byer i utviklingsland vokser veldig fort, noe som fører til stort press på en svak infrastruktur. Å skape fungerende transportsystemer i framtidens storbyer er en av mange utfordringer som den raske urbaniseringen medfører.

FOTO: AFP PHOTO / PIUS UTOMI EKPEI / NTB SCANPIX

toab@norad.no

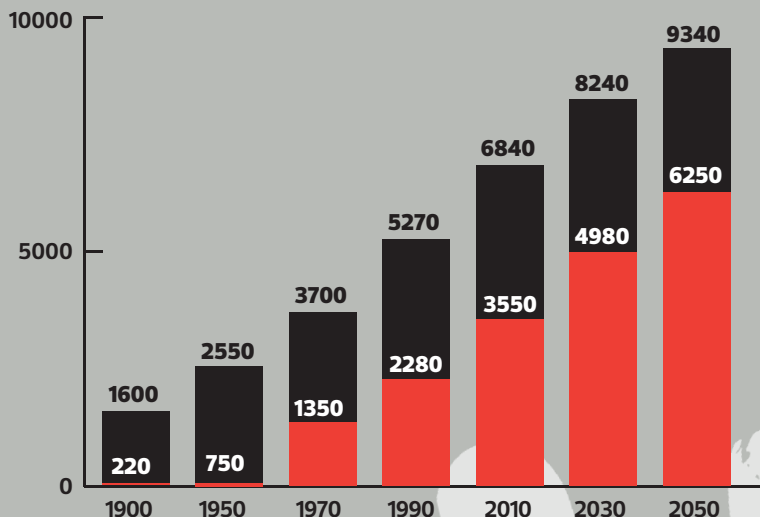

Tema: Urbanisering

Flere og flere bor i byer

Antall millioner mennesker i verden.

■ Urbanbefolkning ■ Total befolkning

1800 Bodde 3 prosent av verdens befolkning i byer.

1970 Det var to byer med mer enn 10 millioner innbyggere: Tokyo og New York.

2013 Det er 23 megabyer, de fleste nye er i Asia, Latin-Amerika og i Afrika.

2025 Det vil være 37 byer med mer enn 10 millioner innbyggere.

Urbaniseringen går raskest i Afrika, der vokser bybefolkningen med om lag 3 prosent årlig.

3%

Om lag 1 milliard mennesker bor i slummer verden over i dag. FN anslår at 3 milliarder mennesker vil bo i slumområder i 2050 hvis ikke tiltak blir iverksatt.

2030 96 prosent av befolkningsveksten i utviklingsland fra nå og fram til 2030 vil komme i byer.

2050 80 prosent av verdens urbane befolkning vil bo i utviklingsland, de fleste i Asia og Afrika.

Om lag
80%
av verdens samlede verdier blir skapt i byer

Kvinner i byer har høyere deltagelse i arbeidslivet, bedre tilgang til helsetilbud, bedre leseferdigheter og er mer sosialt mobile enn kvinner på landsbygda.

Av verdens om lag **450 byer** med én million eller flere innbyggere, ligger om lag **60 prosent** i områder med høy risiko for en eller flere typer naturkatastrofer.

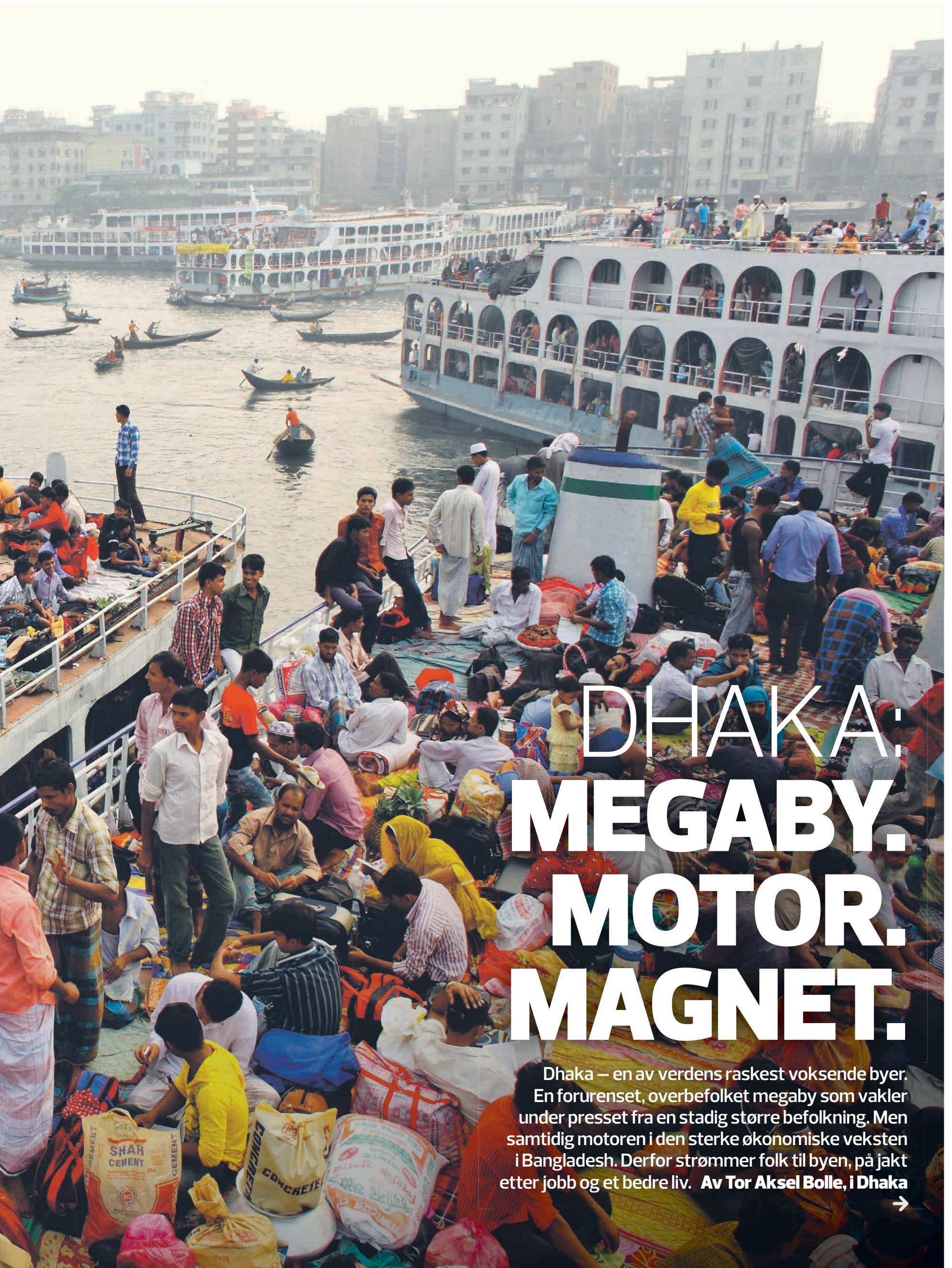
20 Tema: Urbanisering

Til Sadarghat-kala kommer og går det flere hundre ferger hver dag. For mange innflyttere fra landsbygda er dette det første møtet med Dhaka.

FOTO: GMB AKASH

DHAKA: MEGABY. MOTOR. MAGNET.

Dhaka – en av verdens raskest voksende byer. En forurenset, overbefolket megaby som vakler under presset fra en stadig større befolkning. Men samtidig motoren i den sterke økonomiske veksten i Bangladesh. Derfor strømmer folk til byen, på jakt etter jobb og et bedre liv. **Av Tor Aksel Bolle, i Dhaka**

22 Tema: Urbanisering

Muhammad Shahjahan er en av mange innflyttere som har lyktes. Takket være en tebod har han skapt et bedre liv for seg og familien i Dhaka.

← Fortsetter fra forrige side

På kaia Sadarghat, sør i Dhaka, koker det. Selgere roper ut tilbud, reisende trekker på svære lass med eiendeler. Barn piler fram og tilbake mellom stressede foreldre. Noen magre kuer og geiter beiter i vannkanten. Lukta av råttne frukt og det skitne vannet i Buriganga-elva fyller luften.

Hele tiden kommer og går det gigant-ferger fulle av folk. Tettpakket, i tre og fire etasjer. Nærmere hundre ferge om dagen ankommer fra hele sør-Bangladesh. For fattigfolk er fergene den enkleste – og ikke minst den billigste – måten å komme seg til og fra Dhaka på.

Hvor mange mennesker som ankommer til gigantbyen hver dag bare på Sadarghat er vanskelig å si nøyaktig. Men at det er mange, er det liten tvil om – trolig nærmere 50 000. For noen av dem er det det første møtet med storbyen.

Satset alt

– Jeg kom hit med noen få sedler og en sekk med ris, nok til å klare meg i to uker. Jeg hadde ikke noe sted å bo og ingen jobb. Det var en sjanse å ta, men jeg så ingen framtid i landsbyen, sier Muhammad Shahjahan.

For 35 år siden kom 52-åringen med spranget som millioner av andre kvinner og menn i Bangladesh har tatt siden: Han forlot landsbyen der han var vokst opp og hvor familien hans hadde levd i generasjoner.

Muhammed Sjahjahan visste så å si ingenting om livet i Dhaka, men han visste at det var muligheter der. Han

visste at hvis han jobbet hardt og var heldig, kunne livet for han og familien hans bli bedre enn det hadde vært i landsbyen.

– Det var tøft de første årene, jeg hadde masse ulike jobber. Som bud, bærer, gateselger. Kona og barna var igjen i landsbyen, jeg hadde mer enn nok med å overleve og hadde ikke muligheter til å fø på dem, forteller han. Men så etter 12 år med slit, med flytting fra den ene slummen til den andre og med spinking og sparing samt lån fra familie og venner, hadde han nok til å starte en liten bod. Der solgte han te, røyk, litt kjeks og noen andre dagligvarer. Ting tok seg sakte opp. Etter noen år kom sønnen og kona også til Dhaka.

I dag bor familien i et lite hus, i Norge ville man kalt det «et skur». Men det har to rom, egen do, en liten reise-tv og vifte i taket. Butikken gir dem en forutsigbar inntekt på 15–16 000 taka i måneden. Sønnen på 21 har fått seg fast jobb som sjåfør. De yngre barna går på skolen.

– Vi har det bedre her nå, selv om livet i byen også er hardt, sier Muhammad Shahjahan.

Raskt vekst

Dhaka er selve symbolet på urbaniseringen i Bangladesh. I 1981 bodde det

«Farten og omfanget av dagens urbanisering er noe helt nytt»

Hossain Zillur Rahman, urbaniseringseksper

Hossain Zillur Rahman, urbaniseringsforsker

3,5 millioner mennesker i byen ved elva Burigangas bredder. I dag bor det trolig minst 15 millioner i byen. Innen 2030 vil hovedstaden i Bangladesh trolig ha rundt 25 millioner innbyggere.

Sammen med Lagos i Nigeria er Dhaka den storbyen i verden som vokser raskest. Og giganten sliter med de samme problemene som mange andre store byer i utviklingsland: mangel på skikkelige boliger for de mange innflytterne. Enorme forskjeller på rik og fattig. Forurensning og mangel på rent vann. Dårlige sanitære forhold for store deler av befolkningen. Et transportsystem som er i ferd med å bryte helt sammen.

Lista over problemer er lang. The Economist kåret for få år siden Dhaka til den verste byen å bo i av 140 storbyen verden over.

– Noe helt nytt

– Bangladesh er midt i en enorm endringsprosess som vi bare har begynt å se konsekvensene av. Farten og omfanget av urbaniseringen er noe helt nytt og er i ferd med å forandre dette samfunnet på en grunnleggende måte, sier Hossain Zillur Rahman. Han er leder av tenketanken PPRC (Power and Participation Research Centre).

Ifølge urbaniseringseksperter har verken politikere, byråkrater eller forskere i Bangladesh tatt urbaniseringen på alvor.

– Urbaniseringen medfører store utfordringer, men også store muligheter. Politikerne vil at folk skal bli boende i landsbyene, og ser på det som et problem at de flytter til byene. Men

«De fleste trekkes til byen mer enn de drives vekk fra landsbygda»

Hossain Zillur Rahman, urbaniseringseksper

folk flytter inn til byene enten politikerne vil eller ikke, sier Rahman.

Bangladesh har hatt en årlig økonomisk vekst på rundt seks prosent siden 2000, og har ifølge Verdensbanken redusert antallet svært fattige med 19 prosent. Ifølge Hossein er det en klar sammenheng mellom urbaniseringen og færre fattige.

– Urbanisering betyr fattigdomsreduksjon og utvikling. Vanlige folk vet det og ser mulighetene. Forskning vi har gjort her i Bangladesh viser at bare om lag 11 prosent av de som flytter til Dhaka gjør det fordi de presses til det, for eksempel på grunn av en flom eller naturkatastrofer. De fleste trekkes til byen mer enn de drives vekk fra landsbygda. Blant annet på grunn av jobbmuligheter, fordi barna lettere kan få utdannelse eller fordi de ønsker den friheten som bylivet gir, sier Rahman.

Elsker bylivet

For 20 år gamle Shopna Beegum har friheten i storbyen betydd et nytt liv. I 2008 var det flom i landsbyen som familien hennes bor i, cirka 300 kilometer nord for Dhaka. 15-åringen dro til Dhaka for å få seg jobb, helst på en tekstilfabrikk. Planen var egentlig å bli i Dhaka et år eller to, for så å flytte

Selina Begum og døtrene Shumaiya og Pakiza har bare bodd i byen et par måneder. De tre bor i slummen, men Selina håper hun og de to jentene kan få det bedre etter hvert.

tilbake. Slik ble det ikke.

– Jeg flytter ikke tilbake, ikke snakk om. Jeg er nå en økonomisk selvstendig kvinne som tjener mine egne penger – og jeg elsker det. Jeg kan kjøpe meg et par øreringer hvis jeg vil det, kanskje en kjole en gang i mellom. Det er tungt å jobbe på fabriken og jeg er redd for ulykker, men jeg er fornøyd likevel, forteller hun.

Shopna bor på et lite rom sammen med mannen sin i den gamle delen av Dhaka. De giftet seg for et par år siden og han jobber også i tekstilindustrien. Rommet deres er rent og ryddig, men enkelt. De har en enkel seng og en vifte i taket. Ikke tv, maten lages på et felles kjøkken og de deler do med flere andre. Hun jobber fra sju om morgnen hver eneste dag. Ofte til ti om kvelden. Det samme gjelder mannen hennes. Shopna har en grunnlønn på 3500 taka (ca 270 kroner i måneden), men som regel tjener hun rundt 5000 taka i måneden.

– Jeg tenker ikke så mye på fremtiden. Jobben tar nesten all tid, det er ikke plass til så mye annet. Barn er uaktuelt nå. Det som er sikkert er at jeg blir i byen. Livet er bedre her enn i landsbyen, sier hun.

Mange slumområder

32 år gamle Selina Begum kom til Dhaka for bare noen måneder siden. Hun tok med seg sine to døtre og forlot landsbyen i nord fordi hun hadde «problemer med mannen sin». Nå bor hun og døtrene i et bittelite skur i Jhilpar-slummen, en av mange slumområder i Dhaka. Det er kun et tak over hodet og et sted å sove. De har

ikke strøm, vann henter hun en gang om dagen noen hundre meter unna. Hun jobber lange dager som hus-hjelp og lønna er lav. Åtte år gamle Shumaiya må passe vesle Pakiza på 10 måneder mens moren er på jobb. De tre klarer seg, så vidt.

– Det er tungt. Livet mitt er bare arbeid og atter arbeid. Men det er likevel bedre enn der jeg kom fra. I landsbyen fantes det ingen muligheter for døtrene mine og meg. Jeg håper vi får det bedre her etter hvert. Døtrene mine kan få skolegang og kanskje får jeg en bedre jobb, sier hun.

Enorme utfordringer

I alt bor det 4–5 millioner mennesker i Dhakas mange slumområder.

– Vi står overfor enorme utfordringer. De store forskjellene og slumområdene er blant dem. Infrastruktur, vann, nok boliger, en jevnere fordeling er bare noen av problemene som må løses. Lokale myndigheter må få større innflytelse. Dette er problemer som vi deler med mange andre store byer i utviklingsland, sier Nazrul Islam.

Han er ekspert på urbanisering i Asia.

«Jeg flytter ikke tilbake, ikke snakk om. Jeg er nå en økonomisk selvstendig kvinne som tjener mine egne penger og jeg elsker det»

Shopna Begum, tekstilarbeider

– Jeg flytter aldri tilbake til landsbygda, sier Shopna Begum. Hun jobber på en tekstilfabrikk og liker uavhengigheten hun har i storbyen.

Islam mener det vil kreve langt bedre innsats fra politikere og embetsmenn for å skape et Dhaka som er en god by å leve i.

– Dessverre har manglende planlegging, korrupsjon og dårlig styring resultert i det kaoset vi ser i dag. Nøkkelene er politisk styring av prosessen. Hvis man klarer å tenke langsiktig, løse transportproblemene, skape flere urbane sentra rundt Dhaka så tror jeg veksten kan fortsette. Men vi kan fort ende opp med et urbant kaos som ikke er bærekraftig og som bare blir større og større, sier Islam.

På kjøpesenteret

På Bashundhara, Dhakas største kjøpesenter koser Mizanur Rahman seg sammen med kona Nazneen, sønnen

Mahmud og datteren Taiyaba. Familien tilhører Dhakas middelklasse. De pleier å dra til kjøpesenteret en gang i mellom for å spise.

Ifølge Rahman er det få parker eller andre områder de kan dra til for å slappe av. Derfor blir det som regel en tur til Bashundhara når familien skal gjøre noe hyggelig sammen. Både Mizanur og Nazneen kommer opprinnelig fra sør-Bangladesh, men flyttet til Dhaka for å finne jobber. I dag jobber han i et byggefirma og hun er lærer.

– Både kona og jeg savner landsbygda. Dhaka er bråkete, skitten og slitsom. Så vi drar tilbake av og til, besøker familien. Jeg liker roen og den rene lufta. Men ungene vil tilbake til Dhaka etter ti minutter. De er byfolk, sier Mizanur Rahman med et smil. ■

Utdanning er en av de viktigste investeringene for å sørge for at Sør-Sudan i fremtiden blir en velfungerende stat med økonomisk vekst.

Det mener FNs humanitære koordinator i Sør-Sudan, Toby Lanzer. FOTO: HEGE OPSETH

Ingen stat uten skole

Analfabetisme er en av de aller største truslene mot utviklingen i Sør-Sudan. – Skal man få fart på økonomien trenger man en utdannet befolkning. Det sier FNs humanitære koordinator i Sør-Sudan, Toby Lanzer. **Av Hege Opseth**

Om lag 80 prosent av befolkningen i Sør-Sudan er analfabeter. Halvparten av statsansatte byråkrater har ikke fullført ungdomsskolen.

– Å forsøke å bygge en stat med de menneskelige ressursene Sør-Sudan har er veldig vanskelig. Kan du ikke lese og skrive blir utvikling av alt fra demokrati, justissystem, planlegging og menneskerettigheter 50 ganger vanskeligere, sier Lanzer til Bistandsaktuelt.

– Underutvikling største utfordring

Han er på en rundreise i flere skandinaviske land for å snakke om den humanitære situasjonen i verdens nyeste land. Lanzer er krystallklar på at det verken er urolighetene i Jonglei, flyktningssituasjonen eller matusikkerhet som er den største humanitære utfordringen.

– Det er underutvikling. Den største og viktigste årsaken til humanitære behov hos sivilbefolkningen er manglende utvikling. Det er lett å tenke seg at det er flyktninger som er den største utfordringen. Men det dreier seg om noen hundre tusen.

Underutvikling handler om flere millioner som ikke har helsetilbud, som ikke har nok å spise fordi de bor i et land som ikke har en fungerende stat, sier Lanzer.

Det viktigste FN, humanitære aktører og myndighetene i Sør-Sudan kan gjøre for å skape langsiktig utvikling er å få barn i skolen og utdanne flere lærere, mener Lanzer.

– Vi trenger jenter i skolen og vi trenger at de fullfører skolen, sier FNs humanitære koordinator og fortsetter: – Folk trenger ikke skrive og lese for å delta i samfunnet, men vil du ha en stat som fungerer, en økonomi som vokser og nye arbeidsplasser trenger du en utdannet befolkning.

Halvfullt – ikke halvtomt

Sør-Sudans to første år har vært dramatiske med stopp i oljeproduksjon, flyktningstrømmer fra delstaten Blå Nilen, 1,9 millioner mennesker som har returnert etter årevis som flyktninger og internt fordrevne – og ikke minst den stadige kampen med den gamle erkefienden i nord.

– Situasjonen i Sør-Sudan er ekstremt sårbar og det er ingen garanti

for at verdens nyeste land vil lykkes i statsbyggingsprosjektet.

– Forventer det internasjonale samfunnet for mye, for fort av en «toåring»?

– Det internasjonale samfunnet kan være veldig utålmodige. Vi er på sosiale medier og på mange måter er vi blitt ett øyeblikkssamfunn. Jeg våkner av og til og tenker ...alt, absolutt alt må gjøres her! Men, tilsynelatende er det litt mindre som må gjøres nå enn det var for fem år siden. Resultatene kunne vært bedre etter de første to årene. Men utfordringene i Sør-Sudan er enorme og det er riktig å si at dette nok også kunne gått verre enn det har gjort.

Maraton

Lanzer trekker frem Øst-Timor som eksempel på en sårbar stat som har klart å reise seg. Også der var det 80 prosent analfabeter, landet har olje og gass, og et veldig vanskelig forhold til Indonesia. De første årene var det uroligheter og politisk dragkamp. Fire år etter uavhengigheten ble deler hovedstaden Dili brent ned under politisk uro.

– Seks år etter det igjen dro de fredsbevarende styrkene. Landet var trygt og humanitære programmer ble avsluttet. Jeg sier ikke at Sør-Sudan vil klare det samme på ti år. Men det er mange likheter i statsbyggingsprosjektet. Dette er et maraton – ikke en sprint!

I den grad Sør-Sudan omtales i internasjonale medier, handler det ofte om kamper i Jonglei mellom

regjeringsstyrker og opprørslederen David Yau Yau. Det mener Lanzer er en grov forenkling.

– Det er stor spenning mellom forskjellige lokalsamfunn i Jonglei. David Yau Yau har i tillegg tatt til våpen for å skape de forandringene han ønsker. Det har gjort situasjonen vært akutt noen steder. Men situasjonen har vært komplisert i mange år og ikke bare de siste månedene.

Stabilt i noen områder

Toby Lanzer kaller det «hot spots» og understreker at de er en reell trussel mot statsbyggingen i Sør-Sudan.

– Er du en del av sivilbefolkningen sør i Jonglei er det forferdelig. Du er veldig fattig, det er mye vold, vanskelig å få hjelp og vanskelig å finne sikkerhet. Men det er ikke slik at det som skjer i de områdene skjer i hele delstaten – og ikke i resten av Sør-Sudan. Det er en del av mosaikken og utgjør bare en liten del av bildet. Vi skal ikke glemme at det faktisk er steder som nå er relativt stabile, sier Lanzer og legger til:

– Staten Øst-Ekvatoria er et eksempel på dette, og her er det mulighet for å få mer økonomisk aktivitet, få folk i arbeid og vise folk at det er mer i livet enn bare å overleve med matvarehjelp.

Sør-Sudan har i dag en av verdens største nødhjelpsoperasjoner.

– Det vil ta tid før vi kan ha fullt fokus på utviklingsarbeid, erkjenner Toby Lanzer. ■

opsethmedia@gmail.com

Toby Lanzer, FNs humanitære koordinator i Sør-Sudan. FOTO: FN

«Det vil enda ta tid før vi kan ha fullt fokus på utviklingsarbeid.»

Toby Lanzer

Bistandsbok tar Sverige med storm

Hun skrev rapporter og sendte hjem tall, døde tall. Det handlet for lite om menneskene bak. Derfor bestemte Helena Thorfinn seg for å skrive bok. «Før flommen tar oss» har solgt nesten 100 000 eksemplarer i Sverige. Nå er den lansert også i Norge. **Av Hege Opseth**

Helena Thorfinn jobbet som journalist i mange år før hun skiftet beite og ble utviklingsanalytiker for det statlige utviklingsdirektoratet Sida og for Redd Barna. Etter tre år ved ambassaden i Dhaka, Bangladesh, flyttet Thorfinn og familien hennes tilbake til Sverige. Der arbeider hun nå for Raoul Wallenberg Institute.

Debutromanen «Før flommen tar oss» er inspirert av det Thorfinn opplevde i flomutsatte Bangladesh.

– Det var som å befinne seg på 1700-tallet, bare med mobiltelefoner, sier forfatteren om livet i Bangladesh.

Da hun begynte å skrive var hun ikke en gang i nærheten av tanken på at boken skulle bli et fenomen i hjemlandet.

– Jeg hadde planer om å trykke opp boken selv og distribuere til venner og familie. At den har solgt som den har er som en drøm. Det viser at det er en sult etter historier om solidaritet, spesielt blant de unge, sier forfatteren til Bistandsaktuelt.

Presentasjon

Boken handler om Sofia som har fått jobb på den svenske ambassaden i Dhaka. Ektemannen Janne og deres to små barn følger med henne dit. De ser frem til å bo utenlands i noen år, men familiens møte med Bangladesh blir ikke helt som de hadde tenkt seg. De blir overveldet av mylderet av mennesker, den uendelige fattigdommen, korrupsjonen og urettferdigheten.

Samtidig brennes en ung kvinne til døde av sin mann og svigermor. Ingen i landsbyen reagerer, og de to søstrene hennes innser at en lignende skjebne venter dem. De flykter til storbyen og havner i Sofia og Jannes hus. To kulturer møtes, og noe nytt oppstår. Det store spørsmålet er: «Kan verden forandres – før flommen tar dem?»

Ilddåp

Den store ilddåpen for Thorfinn som forfatter, var å komme tilbake til Sida (det svenske Norad, red.anm.) for å

«I vår jakt på resultater og indikatorer handler det lite om mennesker. Det tror jeg er noe mange føler på.»

Helena Thorfinn, forfatter

presentere boken og holde foredrag om prosessen.

– Jeg har jo gjort det mange ganger før, holdt foredrag, altså. Men dette var annerledes. Jeg var bekymret for om de ville reagere negativt, sier Helena Thorfinn.

Lattermildt forteller hun om den gangen hun, som Sida-ansatt skulle holde foredrag om kjønn og utvikling. Det var fire, fem fremmøtte.

– Det ble en sterk kontrast. Da jeg skulle prate om boken min var det 300 mennesker som kom. Jeg fikk stående applaus.

– Har boken tatt det svenske bistandsmiljøet med storm?

– Du kan kanskje si det. Jeg har nok truffet en nerve når jeg skriver om rapportering, tall og ikke minst ulikhetene man blir konfrontert med ute i verden. I jakten på resultater og indikatorer handler det lite om mennesker. Det tror jeg er noe mange føler på.

Ikke bare redelig

Thorfinn skriver også om de store kontrastene mellom vestlige bistandsarbeidere som lever – sammenlignet med hjemme – et svært privilegert liv, ofte med kokk, sjåfør og andre tjenere som hjelper med å få hverdagen til å gå opp.

– En vanlig middelklassemann eller -kvinne kommer til et utviklingsland og blir en «top dog» med mye makt, og ansvar for mange millioner. I kontrast lever de lokalt ansatte et enkelt og i noen tilfeller fattigslig liv. Denne ulikheten gjør noe med oss – utfordrer noe i oss. Ikke alle håndterer det like bra.

– Forklar ...

– Folk er folk – ikke alle bistandsarbeidere er hyggelige mennesker i hvite kjortler. Dette er også en bransje som handler om penger og karriere, og mennesker med en agenda som ikke nødvendigvis handler om utvikling.

Sterk kontrast

– Er livet for komfortabelt for ambassadeansatte og bistandsarbeidere?

– Jeg vil i hvert fall si at kontrastene mellom lokalt ansatte og vi som sendes ut er en ubehagelig realitet. Bistandsmiljøet er et komplekst miljø. Men jeg mener også at om vi ikke kan fortelle hvordan vi lever når vi er utplassert, kan vi heller ikke leve slik.

Thorfinn har bevisst valgt å ikke kaste seg ut i den offentlige debatten om bistand i Sverige. Men hun har reist mye rundt for å fortelle hos bi-

Helena Thorfinns bok fra bistandsmiljøet i Bangladesh har solgt nesten 100 000 eksemplarer i Sverige. Nå er den lansert i Norge. FOTO: HEGE OPSETH

standsorganisasjoner, og ikke minst på skoler. – Det er en veldig stor interesse for disse spørsmålene, fastslår hun.

Vil skrive mer

Da over 1000 arbeidere døde i Bangladesh mens de sydde klær som vi kjøper for en billig penge i Vesten, ble problemstillingen med barnarbeidere og uverdige arbeidsforhold igjen satt på dagsordenen. Det gjorde «Til

flommen tar oss» enda mer aktuell.

– Men sannheten er jo at det med jevne mellomrom er fabrikker som raser sammen. Vi hører bare ikke om det, sier Thorfinn.

Snart pakker hun kofferten igjen for å dra tilbake til Bangladesh. Hun er allerede i gang med bok nummer to.

– For meg er det som har skjedd allerede en drømmehistorie som overgår det meste. Nå vil jeg skrive flere historier, sier Thorfinn. ■

Ti yrker – helt uten grenser

De fleste har hørt om Leger uten grensers helsearbeidere som redder liv i verdens verste katastrofeområder. Men det finnes flere. Her er ti grenseløse yrker du kanskje ikke kjente til.

Av Anne Håskoll-Haugen

«**U**ten grenser»-trenden har nemlig økt kraftig de siste årene, inntil den har blitt nærmest: ja, grenseløs! Så nå har du også en mulighet.

Her er yrker du kan begynne med – i tillegg til lege og sykepleier – dersom du vil bistå med din fagkunnskap for å skape en bedre verden. Å være blind er forresten heller intet hinder.

1. Advokater uten grenser

Hvis det ikke var for dårlige mennesker, var det heller ikke gode advokater, har Charles Dickens skrevet. Det er ingen fare for at verden går tom for de førstnevnte, og derfor ble *Avocats Sans Frontières* opprettet i Belgia i 1992. Organisasjonen jobber med å styrke rettslige institusjoner og prosesser, og gir fri retts hjelp. I dag finnes kontorer i åtte land med rundt 90 ansatte. Det er også mange lignende organisasjoner i andre land.

2. Arkivarer uten grenser

Arkivarer er nok ikke yrkesgruppen som oftest blir forbundet med krig og elendighet. Men så feil kan man ta: Arkivarer uten grenser jobber for å ivareta skriftlige kilder i land hvor de er i fare for å forsvinne, eller er utsatt for store skader. – Vi bevarer det kollektive minnet, sikrer verdensarv og menneskerettigheter, forklarer de. Organisasjonen ble grunnlagt i Spania i 1998. De har kontorer i 11 land og driver opplæring i arkivering og istandsettelse av ødelagte papirer.

3. Badevakter uten grenser

Ikke alle har veldreide badevakter i røde uniformer til å passe på seg når de legger på svøm. På verdensbasis drukner rundt en halv million mennesker hvert år, uten å telle de som drukner under naturkatastrofer. Rundt 97 prosent skjer i lav- og mellominntektsland. I 2007 bestemte to livreddere fra USA seg for å starte

Lifeguards Without Borders som engasjerer profesjonelle badevakter til frivillig å drive opplæring i redningsteknikker, førstehjelp og svømmeopplæring. Noe for det gamle *Baywatch-crewet*?

4. Blinde uten grenser

Ifølge WHO er det 161 millioner mennesker med synshemninger i verden. Av disse er 37 millioner helt blinde, hvorav 90 prosent bor i utviklingsland. *Braille Without Borders* er en liten organisasjon som jobber for at blinde skal få opplæring i blindeskriften «braille».

Organisasjonen ble grunnlagt av tyske Sabriye Tenberken, som selv ble blind som 12-åring. Den har opprettet egne skoler i India og Tibet hvor blinde som læres opp i skriften, lærer den videre til andre blinde.

5. Design uten grenser

Norsk Forms internasjonale program «Design uten grenser» er et norsk bidrag til det grenseløse. Programmet utvikler produkter for utviklingsland. Målet er å skape gode og billige løsninger som kan produseres lokalt. Design uten grenser samarbeider med bedrifter og lokalbefolkningen for å tilpasse løsningene. Mineryddingsutstyr, urinaler og husly for nødstedte i katastrofer er eksempler på hva kloke hoder har funnet på så langt.

6. Ingeniører uten grenser

Startet i 1982 i Frankrike, og arbeider med å sikre bærekraftig utvikling gjennom ingeniørfaglige gode løsninger. En stor norsk avdeling er blitt bygget opp, og rekrutterer in-

«**U**ten grenser»-trenden har økt på de siste årene, inntil den har blitt: grenseløs!»

geniører til feltoppdrag, blant annet i samarbeid med beredskapsstyrken NORCAP og Flyktinghjelpen. Organisasjonen har tunge støttespillere, som Tekna, Statoil og Multiconsult med på laget.

7. Klovner uten grenser

Klovner mot krig? Det er ingenting å le av. Men forresten, det er akkurat det Tortrell Poltrona, grunnleggeren

av *Clowns Without Borders* vil at du skal: «Vi tilbyr latter for å lette folks lidelser i katastrofeområder», har vært slagordet siden oppstarten i Spania i 1993.

Organisasjonen har kontorer i ni land, og rundt 100 klovne-prosjekter i året. Hvis du har en klovne i magen kan du melde deg frivillig. Men NB!: Du kan ikke bruke frivillig innsats for å promotere egen klovne-virksomhet.

8. Nerder uten grenser

I åttitaldsfilmen «Nerdenes hevn» er det de smarte, kvisete guttene med colabunn-briller som får de fineste damene til slutt. I Geeks Without Bounds er det ikke damer, men bistandsprosjekter de kjemper om; programmerere deltar i en årlig «hackaton» – konkurranse hvor målet er å utvikle software som kan komme til nytte i nød og kriser. Tre

vinnere blir kåret og satt i kontakt med bistandsorganisasjoner der nerdene får mulighet til å teste programmet i felten. Hvem blir nerden som skal redde verden?

9. Reportere uten grenser

Pressefrihet er avgjørende for demokratiet, men bare rundt halvparten av verdens land er sikret denne rettigheten. Reporters Without Borders ble

grunnlagt i Frankrike i 1985 av de fire journalistene Robert Ménard, Rémy Loury, Jacques Molénat and Émilien Jubineau.

I dag har de korrespondenter i 150 land som overvåker situasjonen for pressearbeidere. I tillegg jobber organisasjonen mot sensur, og gir støtte til journalister som utsettes for overgrep. De har vunnet mange priser for innsatsen.

10. Rørleggere uten grenser

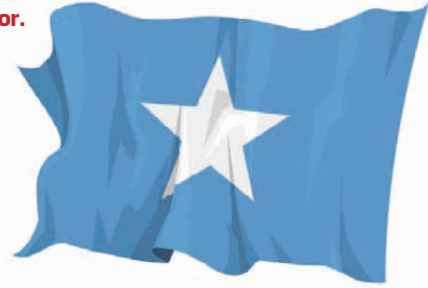
Tilgang på rent vann er en menneskerettighet. Og er det noen som kan få vannet til å renne, må det være rørleggere. Plumbers Without Borders ble stiftet i 2010 i USA. Målet er å bygge opp en internasjonal database med rørleggere som vil jobbe frivillig og bidra med ekspertise og opplæring i bistandsprosjekter. De samarbeider blant annet med Habitat for Humanity. ■

Økonomi

– Mange mindre aktører kjøper opp konsesjoner for å spekulere. Sannsynligvis ikke for å utvikle en bærekraftig oljeindustri, men for kortsiktig profitt.

Se nedenfor.

Norsk konsulent om Somalias oljeforvaltning:

– Det er fullstendig anarki

Det haster å få til en bedre forvaltning av oljeressursene i Somalia, mener Vegard Bye i konsulentselskapet Scanteam. Han er forfatter av to ferske rapporter om landet, og mener det etterspurte Olje for utvikling-programmet er rett medisin til rett tid. **Av Espen Røst**

Den norske bistandskonsulenten beskriver en kaotisk situasjon på myndighetsnivå i landet.

– Nå deles det ut olje-konsesjoner i øst og vest. Det er fullstendig anarki, sier Bye og peker på de uoversiktlige og betente relasjonene mellom sentralmyndighetene i Mogadishu, Somaliland, Puntland og den sørlige delstaten rundt havnebyen Kismayo som noen av årsakene.

– Mange mindre aktører kjøper opp konsesjoner for å spekulere. Sannsynligvis ikke for å utvikle en bærekraftig oljeindustri, men for kortsiktig profitt.

Dette skaper nye konflikter i et allerede konfliktherjet land, fremholder Bye som akkurat har levert fra seg to Norad-rapporter om norsk bistand til Somalia. Etter massiv satsing fra den rød-grønne regjeringen ligger Somalia nå på topp-fem-lista over norske bistandsmottagere.

– Somalias egne prioriteringer

Da det før sommeren ble kjent at Somalia vil åpne for oljeleting utenfor kysten, var det likevel for tidlig for utviklingsminister Heikki Eidsvoll Holmås å love at det etterspurte Olje for utvikling-programmet blir en del av norsk bistandssamarbeid med landet.

Somalias ferske regjering skal etter planen signere flere titalls olje- og gass-kontrakter i år, og starter med selskaper som opererte i landet før Siad Barres regime kollapset i 1991. Somalia er et av de siste landene i Øst-Afrika der olje- og gass-forekomstene enda ikke er særlig utforsket, men mange tror det kan det være enorme skjulte reserver.

– Norge er opptatt av å støtte regjeringen i Somalias egne prioriteringer. De har ikke signalisert at de ønsker å ta del i Olje for utvikling. Dersom det kommer en henvendelse om dette, er vi klare til å vurdere det, sa Holmås til Bistandsaktuelt da.

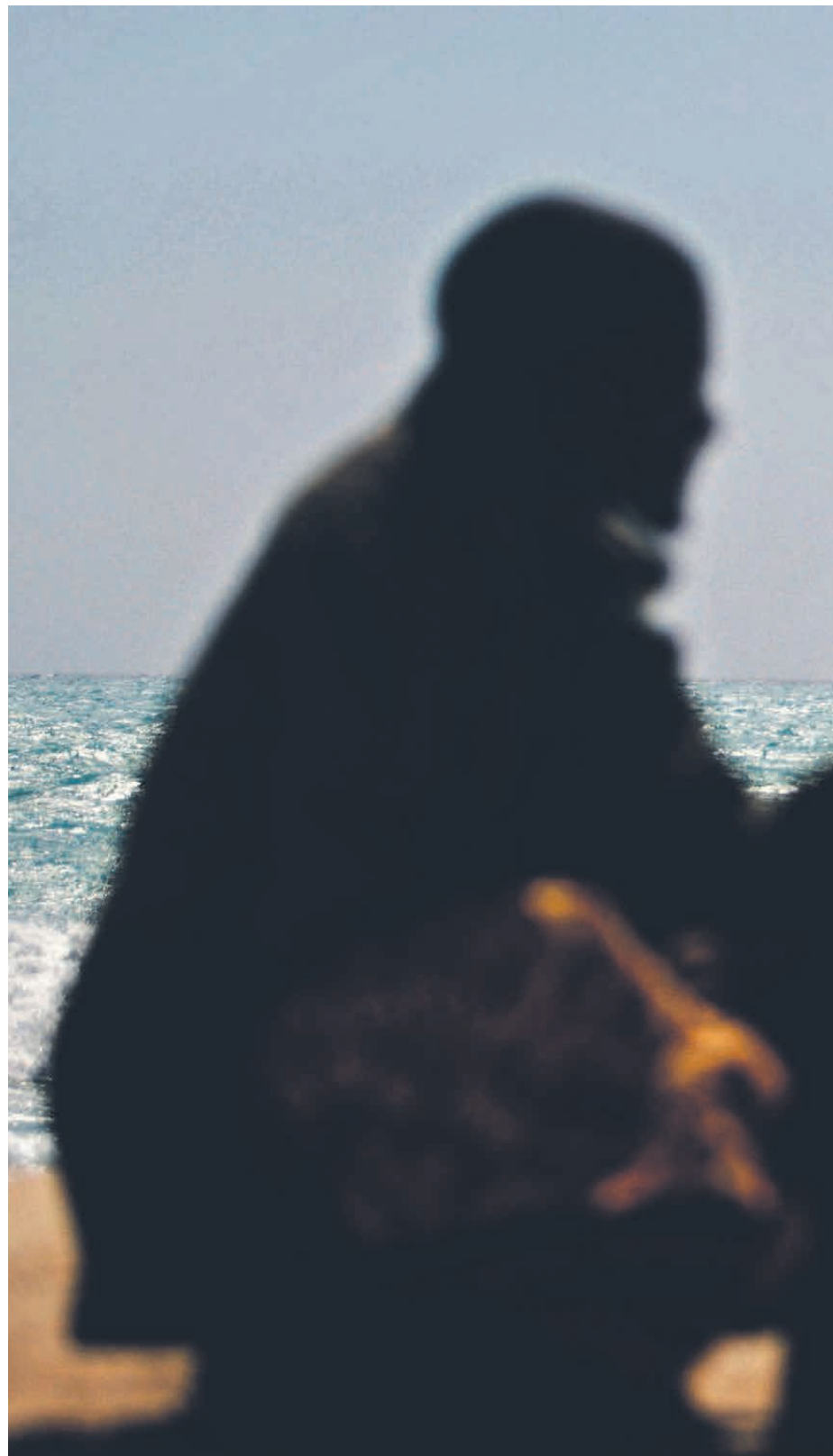
– Kan bli et nytt Nigeria

Norads Olje for utvikling-program (Ofu) hevdes å være norsk bistands mest etterspurte program, med bred tverrpolitisk støtte. Heikki Eidsvoll Holmås har tidligere understreket at viktigheten av Ofu er større enn noen sinne, og at programmet skal støttes og videreutvikles.

Scanteams Vegard Bye mener Norge i større grad burde synliggjøre programmet, og at det bør satses mer ressurser på at verdifull norsk oljekunnskap kan nå myndighetene

Vegard Bye, konsulent i Scanteam.

En pirat på stranden i Hobyo i Puntland i 2010, året det ifølge NATO var i underkant av 50 kapringer

i utviklingslandene.

– Somalia kan veldig lett bli et nytt Nigeria. Hvis det ikke finnes kontrollmekanismer mot for eksempel korrupsjon, kan oljen lett bli en katalysator for nye konflikter, sier Bye.

– Grenseløs korrupsjon

Han omtaler korrupsjonen i Somalia som «helt grenseløs» og eksemplifiserer:

– Den eneste skatteinntekten myndighetene i Somalia har nå kommer fra havna i Mogadishu. Det er inntekter på rundt 3 millioner dollar i måneden. Men det er etter at om lag 70 prosent av inntektene har forsvunnet i korrupsjon, hevder Bye.

– Om landet nå er på vei inn i et oljeeventyr, uten kontrollmekanismer som trengs for å forvalte denne typen inntekter, kan det gå helt galt.

– Og om man ikke tar tak i dette nå, blir den potensielle rikdommen en forbannelse i stedet for en positiv utviklingskraft. I Somalia er alle forutsetningene til stede for at dette kan gå galt. Når Norge nå er en så stor aktør som vi er i Somalia, er et bærekraftig oljeregime kanskje noe av det aller viktigste vi kan bidra til.

Bye peker på den positive rollen Ofu har spilt i dialogen mellom Sudan og Sør-Sudan. Han mener det samme potensialet ligger i et eventuelt Ofu-program i Somalia.

«Fra havna i Mogadishu er det inntekter på rundt 3 millioner dollar i måneden. Men det er etter at om lag 70 prosent av inntektene har forsvunnet i korrupsjon.»

Vegard Bye, konsulent i Scanteam

■ ÅPENHET

Foreslår åpenhetslov

Regjeringen har besluttet å foreslå land-for-land-rapportering fra 1. januar 2013. Selskaper som driver virksomhet innenfor utvinningsindustrien og skogsdrift pålegges å rapportere om virksomheten selskapet driver for hvert land hvor selskapet opererer. Lovforslaget vil bli lagt frem for Stortinget i forbindelse med statsbudsjettet i oktober.

■ MOSAMBIK

34%

er økningen det siste året i utvinning av mineraler i Mosambik. Primært fra kullgruvene i Tete-provinsen. Det bidro til en økonomisk vekst på 6,5 prosent i Mosambik i første halvdel av 2013.

Olje for utvikling

- Etablert i 2005, etter at Norge utover 1980-tallet hadde gitt bistand til petroleumssektoren i en rekke land
- Landprogrammene har tre offisielle hovedsatsingsområder: Ressursforvaltning, forvaltning av oljeinntekter og miljø
- Omfanget har økt fra 43 millioner kroner i 2005 til 340 millioner i 2012
- I 2011 var Ofu aktiv i 8 kjerneland og 11 andre land (Ofus ledelse mener de ikke har kapasitet til å utvide ytterligere)
- Grunnprinsippet er at olje er en ikke-fornybar nasjonal ressurs som skaper store inntekter og som bør komme hele samfunnet til gode. Det krever en sterk og åpen forvaltning

– Må gripe muligheten

Kristelig Folkeparti mener utviklingen i Somalia det siste året, og særlig de siste månedene, gir muligheter som må gripes. Krfs utviklingspolitiske talsmann Kjell Ingolf Ropstad sier til Bistandsaktuelt at Olje for Utvikling skal bidra til at forvaltningen av oljeressurser ikke blir en kilde til korrupsjon og konflikt, men til forsvarlig ressursforvaltning, bedre styresett og fordeling.

– Det er også viktig å bruke bistand målrettet for å stabilisere situasjonen, fremme demokrati og hindre at mangel på ansvarlig styre blir en trussel både for landets egen befolkning, omkringliggende land og skipsfarten i regionen. Dersom nødvendige forundersøkelser viser at betingelsene for å lykkes med Ofu er til stede, er KrF positiv til å bruke dette virkemiddelet i Somalia, mener Ropstad og sier KrF er for en opptrapping av Olje for Utvikling og en videre utvikling av kvaliteten i programmet.

– Fordel å komme tidlig inn

Underdirektør Petter Stigset i Norads Avdeling for økonomisk utvikling, likestilling og styresett sier det vil vurderes grundig dersom det kommer en forespørsel om Olje for utviklingssamarbeid fra somaliske myndigheter.

– For at et Ofu-program skal ha effekt, er det nødvendig at det er et reelt ønske fra et lands myndigheter, og at det er forankret i ansvarlige institusjoner, sier Stigset.

Han mener det ofte er en fordel å komme tidlig inn for å bidra til en positiv utvikling:

– Kamp om naturressurser kan øke konfliktnivået i et samfunn, og en konstruktiv dialog kan være stabiliserende – særlig når dialogen fører til en mer inkluderende beslutningsprosess. Men vi bør ikke være naive når det gjelder vår mulighet til å påvirke det som ofte er interne og dypt komplekse prosesser i andre land, sier Stigset. ■

– Jeg tror det også kan bidra til dialog mellom de ulike regionene i Somalia på andre områder. Om man kan vende oljeutfordringene vekk fra et konflikttema, til å bli et felles prosjekt, er det dialogfremmende og stabiliserende i seg selv, sier Bye.

Mer Somalia-støtte med Høyre

Avtroppende utviklingspolitisk talsmann i Høyre, Peter S. Gitmark mener Olje for utvikling har et godt utviklingspotensial.

– Parlamentarisk kontroll og et rammeverk for forvaltning av naturressurser og skatter er kjernen i en god utviklingspolitikk, sier Gitmark

til Bistandsaktuelt, og trekker også frem Skatt for utvikling og etter hvert også mulighetene for et Fisk for utvikling-program.

– Men mye avhengig av sikkerhetssituasjonen og Somalias eget ønske om norsk tilstedeværelse. Med en mer stabil sikkerhetssituasjon og et fortsatt ønske fra somaliske myndigheter, vil norsk tilstedeværelse i Somalia være vesentlig større enn i dag, i løpet av få år, sier Gitmark.

Han sier forvaltning av landets naturressurser er helt vesentlig.

– Her er for eksempel fiskeri et nøkkelord. Overfiske og få muligheter på land bidro sterkt til oppblomstringen av piratvirksomhet. Det har

Peter S. Gitmark,
utviklingspolitisk
talsmann i Høyre

igjen ført til at verdenssamfunnet har brukt enorme ressurser på anti-piratoperasjoner rundt hele Afrikas Horn. Dersom Somalia klarer å skape god utvikling på land, er det den beste måten å redusere disse utgiftene på, sier Gitmark.

Han sier han er helt enig med Scanteams Vegard Bye i at det vil være av stor verdi at de olje-kontraktene som nå inngås er bærekraftige.

– De må gi betydelige inntekter tilbake til den somaliske stat, og det er helt naturlig at vi i vår kontakt med somaliske myndigheter presenterer Ofu som program og forteller hvilke muligheter det kan gi i utviklingssamarbeidet, sier Gitmark.

av skip utenfor Somalia. Mange mener det finnes enorme oljeforekomster i området, som i mer enn ti år har vært piratenes domene. FOTO: MOHAMED DAHIR/AFP/SCANPIX

30 Økonomi

■ SVERIGE

Ministerlønn over bistandsbudsjettet

I fire år har lønna til den svenske bistandsministeren Gunilla Carlsson og hennes statssekretærer blitt betalt direkte over bistandsbudsjettet. Det er første gang en ministerlønn har blitt betalt med penger som er øremerket fattigdomsbekjempelse, skriver OmVerlden. Totalt dreier det seg over 20 millioner svenske kroner.

Fairtrade vokser, men gir det færre fattige?

Stadig flere nordmenn kjøper Fairtrade-merkede bananer, kaffe og undertøy. I løpet av fem år er salget doblet. Samtidig får fairtradebransjen kritikk fra fagbevegelsen. **Av Even Tømte**

Nå er Oslo vertskap for en internasjonal konferanse om Fairtrade-merket. Målet er å sikre at produsentene i fattige land får en større del av kaka.

– Vi øker stadig omsetningen, og selger blant annet mye til Norgesgruppen. Vår erfaring er at folk kjøper Fairtrade når de ser det i butikken; når produktene er der og har en god plassering, sier fairtrade-kjøpmann Per Persson til Bistandsaktuelt.

Produsenter som setter Fairtrade-merket på produktene sine må tilfredsstillende krav om minimumspris til bøndene og minstelønn til arbeidere på plantasjene som dyrker råvarene. På denne måten bidro det norske salget i 2012 til en garantert ekstraintekt for bønder og arbeidere på over 5,3 millioner kroner, ifølge Fairtrade Norge.

De siste fem årene har salget av Fairtrade-produkter økt fra 253 millioner kroner til 490 millioner kroner – nesten en dobling.

Ti år etter

I tillegg til den ikoniske kaffen og blomstene øker salget kraftig av vin, te, sjokolade og bananer. Selv om Persson er fornøyd med at omsetningen har økt såpass kraftig, mener han at Norge ligger «ti år etter» andre land, som Storbritannia.

– Vi har etterlyst at spesielt fairtrade-produkter fritas for toll. På en del varer tjener staten mer i tollavgifter enn bøndene i utviklingslandene gjør. Ny Tid skrev om en del juicer og smoothies der avgiftene utgjorde 2,5 ganger så mye som innkjøpsprisen – og da var det enda et ledd ned til produsenten, altså bonden. Det er spesielt ille at dette skjer med produkter som ikke på noen måte er noen trussel mot norsk landbruk. Det gjelder appelsiner, kakao, sjokolade, sukker og bomull. Men det er vel gode penger for staten, sier han.

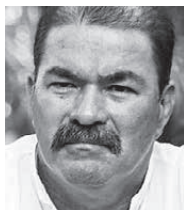
Engasjement

31 av 430 norske kommuner har status som «Fairtrade-kommuner». Det innebærer at de jobber aktivt med informasjon om Fairtrade, at de i samarbeid med næringslivet har en viss tilgjengelighet av Fairtrade-produkter i de lokale butikkene, og at det serveres Fairtrade-merket kaffe i kommuneadministrasjonen.

På verdensbasis finnes det rundt 1350 slike kommuner.

Per Persson, Friends Fair Trade

Gilbert Bermudez
FOTO: SHERIFF FILM COMPANY

Jeg forventer at verden vil forstå hvor enkelt og hvor alvorlig budskapet vi legger fram er.»

Rajendra Pachauri, leder for FNs klimapanel. Panelets siste rapport slår fast med 95 prosent sannsynlighet at menneskeskapt utslipp av klimagasser er den viktigste årsaken til global oppvarming.

– Alle kommunene som har fått Fairtrade-status har selv valgt å oppsøke den statusen. Vi er selv mer opptatt av å jobbe med de som allerede er Fairtrade-kommuner enn aktivt å rekruttere nye, så det er et genuint engasjement i kommunen som ligger bak, sier Andreas Feen Sørensen i Fairtrade Norge.

Forbrukermakt

I løpet av konferansen vil Nesodden bli Norges 32. Fairtrade-kommune. Men selv om antallet ikke er så stort, bor nesten en tredjedel av befolkningen i disse kommunene.

– Brorparten av Fairtrade-salget

går via dagligvarebutikker. Det er vanskelig å måle akkurat hvor mye som går via kommunene, men det offentlige er Norges største innkjøper og handler varer og tjenester for i underkant av 400 milliarder kroner i året. Offentlig sektor er en stor forbruker med stor forbrukermakt, som kan bli brukt til å stille etiske og sosiale krav, sier Sørensen.

Mislykket! Illusjon!

Er Fairtrade til hjelp for fattige bønder, eller bidrar det mest til å pleie vår egen dårlige samvittighet?

Salget av «rettferdige» produkter brer om seg i Norge. Men samtidig

Faksimile fra Nationen

■ VOLD

Ekstreme voldtektstall i Asia

En ny undersøkelse utført av FN-programmet Partners for Prevention viser at over 25 prosent av mennene i seks land i Sørøst-Asia har begått voldtekt minst én gang i sitt liv, skriver FOKUS.

Nesten 75 prosent av mennene i studien som innrømmer voldtekt sier de gjorde det fordi de mener at de har rett til sex. Halvparten sier de gjorde det for moro skyld.

FN-studien dekker seks land: Bangladesh, Kina, Kambodsja, Indonesia, Papua Ny-Guinea og Sri Lanka, og ble utført i tidsrommet 2010-2013.

■ BARNEDØDELIGHET

47

prosent er nedgangen i dødelighet for barn under fem år mellom 1990 og 2012, viser nye tall fra Unicef.

trade er det ingen bevis for at at sertifiseringsordningen har redusert fattigdommen i de aktuelle områdene i vesentlig grad. Det virker heller som det fremmer formynderi og avhengighet, skriver han.

Også andre kilder Nationen har snakket med er kritiske:

- Christine Parker, Latin-Amerikarådgiver i norsk LO, sier at Fairtrade-plantasjer har motarbeidet fagbevegelsen
- Fruktgrossisten Bama sier at det ikke er forskjell på lønningene i vanlige plantasjer og Fairtrade-plantasjer som de handler med.
- Christian Tybring-Gjedde, stortingsrepresentant for Fremskrittspartiet, mener Fairtrade inviterer til skjev konkurranse og «bare er et forsøk på å kjøpe seg god samvittighet»

Samarbeid

Prosjektkoordinator Andreas Feen Sørensen i Fairtrade Norge mener derimot at kritikken er svakt fundert.

– Et av Fairtrades fokusområder er nettopp organisasjonsfrihet. Retten til å organisere seg er del av våre kjerneverdier. Gjennom fastsatte standarder ønsker Fairtrade å beskytte en av de mest sårbare gruppene i samfunnet: landløse arbeidere.

Han viser til at Fairtrade har et omfattende samarbeid med Colsiba for å sikre at arbeidere ved Fairtrade-sertifiserte plantasjer ikke forfølges. Samtidig sier han at problemer med organisasjonsfrihet har ført til at sertifisering av plantasjer har blitt utsatt.

– Fairtrade ønsker å arbeide sammen med lokale fagforeninger og støtte opprettelsen av uavhengige fagforeninger fra grasrota. En av utfordringene i Costa Rica er at en parallell fagforeningsordning «Solidarismo», blir fremmet av myndighetene. Vi tar sterkt avstand fra alternative ordninger som motarbeider det uavhengige fagforeningsarbeidet. Derfor har Fairtrade utsatt sertifisering av ytterlige plantasjer i Costa Rica, men leverer betydelig støtte til den eksisterende sertifiserte plantasjen, sier Sørensen.

Får støtte i forskning

– Det er en stor forskjell på selveiende bønder i kooperativer og plantasjer med arbeidere som ikke selv eier jor-

«Etter mer enn 15 år med Fairtrade er det ingen bevis for at at sertifiseringsordningen har redusert fattigdommen i de aktuelle områdene i vesentlig grad.»

Gilbert Bermudez, koordinator i det latinamerikanske landarbeiderforbundet Colsiba

har Fairtrade blitt kritisert fra en rekke hold, blant annet gjennom en artikkelserie i avisen Nationen.

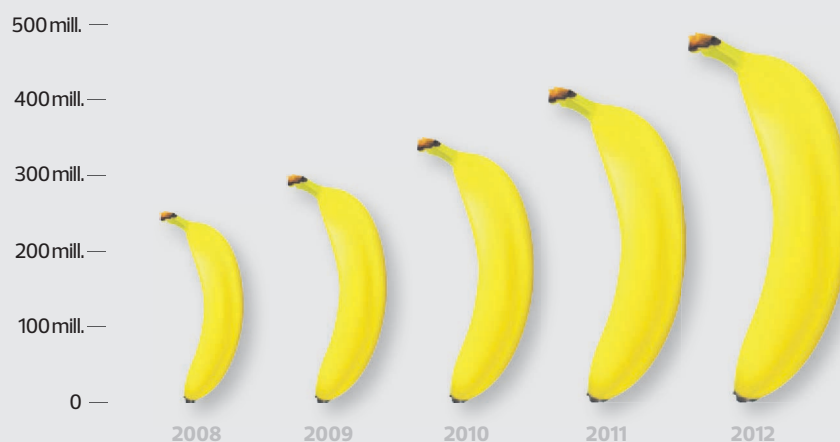
Gilbert Bermudez fra Costa Rica, koordinator i det latinamerikanske landarbeiderforbundet Colsiba, beskriver Fairtrade som en «illusjon og et mislykket prosjekt».

– I de fleste landene hvor gårder er sertifiserte Fairtrade-selskaper, utsettes fagbevegelsen for konstant forfølgelse, ansatte blir sparket, trakassert og utsatt for svertetekampanje. Dette er standard for plantasjer og gårder sertifisert av Fairtrade, skriver Bermudez i et brev til Nationen.

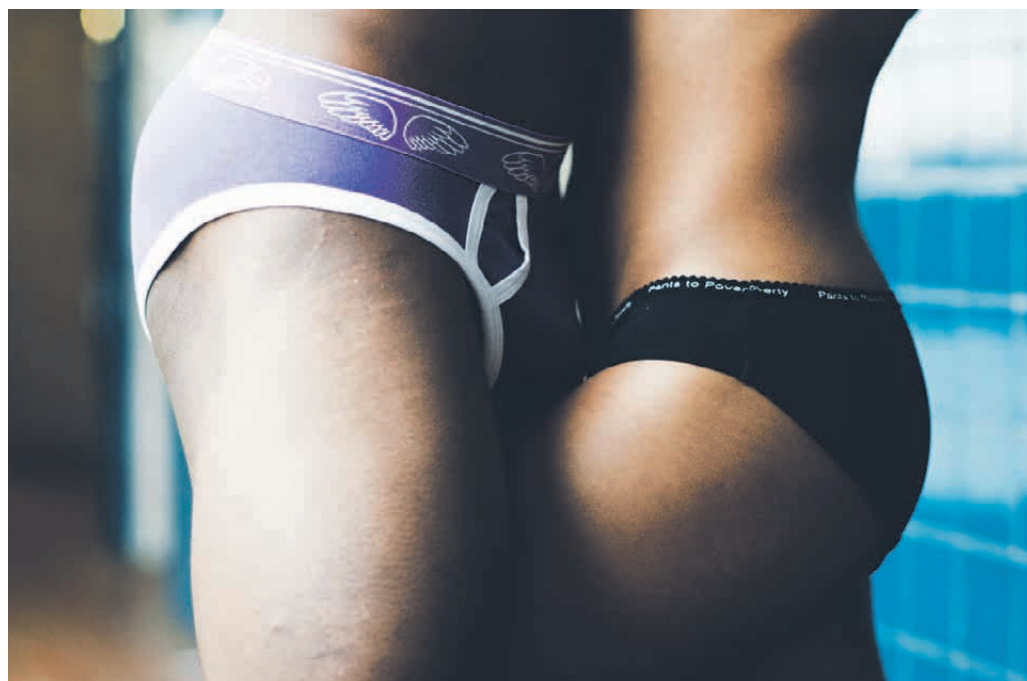
– Etter mer enn 15 år med Fair-

Omsetningsvekst

Omsetning av fairtrade-produkter i Norge, 2008-2012.

KILDE: FAIRTRADE NORGE

Fairtrade dreier seg ikke bare om bananer. Her er «rettferdig» undertøy fra Pants to Poverty.

FOTO: PANTS TO POVERTY

da eller produktene som selges. Kaffen som selges i Europa er produsert av småbønder i kooperativer, mens bananer og en del andre varer dyrkes på plantasjer, sier Anna Birgitte Milford, forsker ved Norsk Institutt for Landbruksforskning.

– Det kan være vanskeligere å føre kontroll med hva som foregår på plantasjer, sammenliknet med kooperativer. På den annen side er det her vi finner noen av de aller fattigste – landarbeidere som ikke eier sin egen jord, sier hun.

I USA selges det Fairtrade-kaffe produsert på plantasjer, og det diskuteres å gjøre det flere steder. Det skyldes etterspørsel fra store kjeder innen varehandel, som er avhengige av å få inn store partier av kaffe som smaker likt.

– Jeg har ikke forsket direkte på dette selv, men forskningslitteraturen er ganske tydelig på at Fairtrade har positive effekter både for bøndene i Fairtrade-kooperativer og arbeiderne på Fairtrade-plantasjer, sier Milford. ■

even.tomte@gmail.com

Fairtrade

- Fairtrade bygger på et sett med standarder som skal følges både av de som dyrker råvarene og av de som handler med dem
- Standardene stiller blant annet krav om minstepris, arbeidskontrakter, at bønder skal være organisert i kooperativer, at arbeidere har rett til å fagorganisere seg og at produksjonen skal være miljøvennlig
- Det finnes over 800 Fairtrade-sertifiserte kooperativer og plantasjer i 58 land i Afrika, Asia og Latin-Amerika
- Om lag 1,2 millioner bønder og arbeidere jobber i kooperativene og plantasjene. Teller man med familiene deres er det cirka 6 millioner mennesker som nyter direkte godt av Fairtrade-systemet, ifølge Fairtrade Norge
- I Norge ble det solgt Fairtrade-produkter for rundt 490 millioner kroner i fjor

- FN er ryggstøtten i verdens kamp for en fortsatt positiv utvikling. Derfor er det helt nødvendig å støtte oppunder og forbedre FN-systemet. **Se kronikken nedenfor.**

Meninger

Debatt:

Urbanblind bistand?

Av Erik Berg

DET ER I BYER løsningene på klima-, miljø- og fattigdomsproblemene finnes. Det er her barn og ungdoms mulighet for utdanning, helse og organisering ligger. Her står kampen for demokrati, menneskerettigheter og likestilling. Fordi «byluft gjør fri» mener IMF-forskere at urbanisering går for sakte.

Urbaniseringen av fattigdom er ifølge FNs generalsekretær Ban «tusenårsrets definerende karakteristika». Men utfordringen neglisjeres av det internasjonale samfunnet. Med 20

prosent av verdens befolkning i urban fattigdom, ble det fra 1970–2000 brukt 4 prosent av internasjonal bistand til å bekjempe den. Verdensbankens urbane utlån var for perioden 10 prosent. For 2007 beregnet konsulentfirmaet Scanteam den norske urbanbistanden til 5 prosent

Flere stortingsmeldinger har drøftet utfordringene. FN-meldingen (2011–12) viser til at «Regjeringen vil arbeide for å løfte urbane spørsmål i den internasjonale utviklingsdebatten. Bistand gjennom FN, Verdensbanken og det internasjonale sivilsamfunnet, særlig

slumbefolkningens organisasjoner, vil bli økt for å styrke samarbeidet mellom lokale og nasjonale myndigheter og næringslivet». I UD er stortingsmeldinger en ting, oppfølging noe annet. De siste årene er et multilateralt urbanprogram flere ganger forsøkt sa- nert på tvers av politiske intensjoner.

ET VIKTIG BIDRAG til utviklingsdebatten kom nylig fra Henrik Thune og Leiv Lunde. De analyserer hvordan byer får større betydning, viser til at makten vil eies av flere og at antall økonomiske og politiske gravitasjons-

Erik Berg var seniorrådgiver for bosettings- og urbane spørsmål i FN-avdelingen UD, 2006–2013.

felt i verden øker. De vil ligge i byer hvor en voksende, global middelklasse bor. Den vil organisere seg for demokratiske rettigheter sammen med, men også i konflikt til slumbeboere. De sloss for å overleve. Forfatterne er mindre tydelig på at globalisering, nyliberalisme og flerpartisystemer fører til mangfold av lokale organisasjoner, bevegelser og grupper på gate- og naboliv. Nylige opprør i Egypt, Tyrkia og Brasil tyder på at disse er sterke nok til å påvirke nasjonal og internasjonal politikk. Limet og dynamoen er de sosiale media.

Kronikk:

FN må ikke svekkes

Av Bernt Apeland

HØYRE VARSLET i valgkampen full gjennomgang av Norges FN-støtte ved et regjeringsskifte og vil stille strengere krav til FN-organisasjonene. Det må gjøres med klokskap og det må ikke bidra til at FN svekkes.

Det er bra at Norge stiller krav. Men vi må passe på at det gode ikke blir det godes fiende. Norge skal være en vaktbikkje og en kritisk venn. Samtidig skal vi huske at dersom alle giverland stiller ulike krav til rapportering blir det fordyrende og byråkratisk for FN-systemet. Det er derfor avgjørende at giverlandene samkjører sine krav til rapportering. Norge gjør her allerede en viktig innsats i arbeidsgrupper og styrer i de ulike FN-organisasjonene. Men vi håper at den nye regjeringen vil ta i mot stafettspinnen fra den nåværende regjeringen og styrke samkjøring av givers krav. Høyre, FrP og KrF har tidligere foreslått at de nordiske landene bør gå sammen om felles kriterier for rapportering til givne. Det virker fornuftig.

VERDEN BEVEGER SEG stadig i riktig retning: Antallet mennesker som lever i ekstrem fattigdom, mørdredelighet og barnedødeligheten har blitt halvert siden 1990. I 1990 døde 12,6 millioner barn under 5 år av årsaker som ganske lett kunne vært forebygget. I år er vi nede i 6,6 millioner. Ni av ti barn går i barneskolen og halvparten av dem er jenter. Antall mennesker som ikke har rent drikkevann har blitt halvert. Dette er fantastiske resultater som ikke har kommet av seg selv.

FNs tusenårsmål har vært det viktigste redskapet for å nå dit hvor vi er i dag. Siden tusenårsårene ble lansert

i 2000 har verden kommet langt, men ikke langt nok. Fortsetter vi i dagens tempo vil vi for eksempel ikke nå tusenårsåret om å redusere barnedødeligheten med to tredjedeler innen 2015. Vi vil ikke nå det før i 2028. I løpet av de tretten ekstra årene vil 35 millioner barn dø av fødselskomplikasjoner, lungebetennelse, diaré og malaria og andre ting som med målrettet og fokusert innsats er relativt enkelt å forebygge og behandle.

Nå jobber FN-systemet med nye verdensmål etter at tusenårsårene går ut i 2015. Det er helt avgjørende at Norge her står på og bretter opp skjortermene, fordi de nye målene vil være verdens veikart og verktøykasse fram til 2030. Da er vi avhengige av at målene er gode og at indikatorene er konkrete. De nye målene må bli bedre og stå sterkere enn tusenårsårene. Ambisjonene må ikke svekkes.

ALLE LAND skal nå med, men også alle menneskene må med. Skal vi levere er det derfor viktig at Norge står på for å sørge for at det blir gode oppfølgings- og overvåkingsmekanismer for de nye verdensmålene. I tillegg bør det lages nasjonale planer i hvert land for å oppfylle de nye målene. Det er viktig at den jevne verdensborger, sivilsamfunnet og næringslivet får anledning til å holde sine regjeringer ansvarlige når de ikke holder sine løfter. Norge har her muligheten til å stå fram som et godt forbilde å lage en nasjonal plan for hvordan vi selv

Bernt Apeland er generalsekretær i Unicef Norge

«FNs tusenårsmål har vært det viktigste redskapet for å nå dit hvor vi er i dag.»

skal levere på de nye verdensmålene.

FN er ryggstøtten i verdens kamp for en fortsatt positiv utvikling. Derfor er det helt nødvendig å støtte oppunder og forbedre FN-systemet.

Statsminister Jens Stoltenberg var en av lederne av høypanelet for FN-reform og Norge har vært en viktig aktør når det gjelder å bidra til positive endringer i FN. Høypanelet for FN-reform og andre prosesser har ført til at det akkurat nå pågår det en omfattende omstillingsprosess i FN.

En felles fireårig plan for FN-systemet er lagt og de ulike FN-organisasjonene planlegger sitt arbeid ut fra denne. FN-organisasjonene blir bedre samkjørt. Hvert land skal få planer for samarbeidet mellom FN-organisasjonene og regjeringen. Blant annet har

FN nå fått på plass 130 landkoordinatører og landteam for å sørge for at ressursene blir utnyttet best mulig. Det vil gi bedre effektivitet, resultatmålinger og implementering av evalueringer i hvert enkelt land.

INNEN TEMATISKE OMRÅDER som global helse har Norge vist vei og tatt på seg viktige styreverv. Dagfinn Høybråten's engasjement som styreleder i Gavi og Hilde Frafjord Johnsons arbeid i Unicef er eksempler på det. Nå er det viktig at nysatsinger på felt som utdanning ikke går utover Norges internasjonale lederskap innen helse. Det ledende britiske medisinske tidsskriftet The Lancet har ment at en regjering bestående av Høyre, FrP, KrF og Venstre vil true det internasjonale

→ Følg debattene på nett: www.bistandsaktuelt.no

nett JORDBRUK

Investert først, still spørsmål senere?

Aksel Nærstad og Eivind Breidlid fra Utviklingsfondet støtter Norfunds satsning på jordbruk, men presiserer at dette må være investeringer i bærekraftig landbruk som inkluderer småbønder på deres premisser.

Med verdens befolkning i økende grad i byer, får dette konsekvenser for bistandspolitiske - og praktiske valg. I en globaliserende verden blir lokale myndigheter paradoksalt nok en sentral utviklingsaktør på grunn av nærheten til folk. I slik kontekst

«IUD er stortingsmeldinger en ting, oppfølging noe annet.»

bør norsk bistand prioritere tiltak for økonomisk vekst:

ETTER 1945 ble boligbygging basisen for den norske velferdsstaten. Det ble tilrettelagt for arbeid, inntekt og utnyttelse av naturressursene våre. I dag trenger en milliard mennesker nye eller forbedrede hjem. Utvikling av land, infrastruktur, boliger og tjenester er nødvendig. Norge har kompetanse til å bidra til en relevant internasjonal bolig- og finansieringspolitikk fram mot Habitat III toppmøtet i 2016. Om vi ser lyset. ■

nett FILIPPINENE

Filippinene – en gammel konflikt blusser opp

Konflikten mellom muslimske opprørere og myndighetene har blusset opp på Filippinene. Det er viktig med en bred og inkluderende fredsprosess, skriver Martha Rubiano Skretteberg, generalsekretær i Caritas Norge.

nett UTEKONTORET:

Skytteldiplomati for kveg

Arbeidet dreier seg i stor grad om kveg, kvinner og vold, skriver Guro Huby. Hun arbeider som frivilling i Kuron fredslandsby i Sør-Sudan.

Debatt:

Nødhjelpspenger lite tilgjengelig for de lokale

Av Knut Andreas Lid og Knut Jostein Berglyd

BEHOVET FOR AKUTT humanitærhjelp flakker over TV-skjermene våre hver dag. Syria dominerer nyhetsbildet, men behovene er store mange andre steder, som for eksempel Sør-Sudan og Den demokratiske republikken Kongo. Regjeringen legger nå opp til å øke det humanitære budsjettet med 350 millioner kroner. 75 millioner av disse vil være satt av til Sør-Sudan og området rundt de store sjøer i Afrika. Dette er en dobling av nødhjelpen til denne type humanitære kriser, noe Caritas Norge er svært positive til.

FNs nødhjelpsfond spiller en viktig rolle for å sikre at et minimum av økonomiske ressurser alltid skal være tilgjengelig for FNs nødhjelpskordinator til å igangsette og videreføre operasjoner. Utlysningene av disse pengene – såkalte pooled funds – finner sted noen ganger i året, eller ved store humanitære katastrofer som krever rask respons. Fra en humanitær krise oppstår, kan det ta et par måneder før utlysningen kommer. Dette gjør det vanskelig å få støtte til humanitærhjelp til kriser som finner sted utenom utlysning av midler. Store deler av det østlige DR Kongo

er preget av ulmende konflikter der det i perioder er en oppblomstring av vold som medfører store humanitære lidelser. Denne typen humanitærhjelp er det vanskelig å få støtte til via pooled funds.

Caritas England har publisert en rapport som viser at 63 prosent av nasjonale NGOer i sør mener det har blitt vanskeligere å få tilgang til disse pooled funds de siste tre årene. I DR Kongo har noen av Caritas sine partnere tilgang på pooled funds, men den største delen av disse midlene går til vestlige organisasjoner med lokal tilstedeværelse. Dette til tross for at det er lokale organisasjoner som i stor grad arbeider på grasrotnivå og som kjenner situasjonen best. Begrenset tilgang til pooled funds medfører at kapasiteten og ekspertisen de lokale NGOene har ikke blir utnyttet. Caritas Norge er positive til at UD øker det humanitære bevilningene. Samtidig er det viktig at disse midlene også blir gjort tilgjengelig til nasjonale NGOer som er til stede i områder der konflikten faktisk rammer hardest. ■

Innlegget er forkortet. Les hele innlegget på www.bistandsaktuelt.no

Knut Andreas O. Lid, Utenlandskoordinator i Caritas Norge og Knut Jostein Berglyd, seniorrådgiver utenlandsarbeid i Caritas Norge

FN har bidratt til at barnedødeligheten har gått kraftig ned, og det er viktig at Norge fortsetter med sterk støtte til FN, skriver Bernt Apeland i Unicef Norge. Bildet er fra en helseklinikk i Malawi.

FOTO: KEN OPPRANN

helsearbeidet og dermed sette alt som er oppnådd i fare. Unicef Norge tror at den nye regjeringen vil gjøre The Lancets ord til skamme. Det er viktig at engasjementet som har gjort Norge til en internasjonal ener på helseområdet videreføres og styrkes.

Samtidig vil en sterkere satsning på utdanning være helt riktig. Vi håper og tror at de nye statsrådene vil ta på seg roller i FN-systemet innen utdanningsfeltet, som den nåværende regjeringen har gjort det innen helse. Selv om vi kan vise til mange gode resultater på helseområdet er det fortsatt flere tusenårsmål som ikke er oppnådd. Det er derfor viktig at helsefanen fortsatt holdes høyt.

For å kunne videreføre og styrke arbeidet i FN er det viktig at Norge fort-

setter å støtte FN-systemet med både tematiske midler og kjernebidrag. Kjernebidrag er helt avgjørende for å opprettholde en effektiv administrasjon av FN-systemet og for å kunne sette inn midler der det er størst behov for dem.

De to siste årene har den internasjonale bistanden falt for første gang siden 90-tallet på grunn av finanskrisen. Da er det ekstra viktig at Norge som har greid seg godt gjennom krisen tar ansvar og styrker vårt engasjement i og bidrag til FN. Derfor er det bra at samtlige partier under den utenrikspolitiske debatten i Arendalsuka svarte klart og tydelig «ja» på at de vil opprettholde den totale støtten til FN-systemet. Det valgløftet skal vi sørge for å minne partiene og den nye regjeringen om. ■

Gados verden

Tanzanianeren Godfrey Mwampembwa, bedre kjent som Gado, er en av Afrikas mest profilerte karikaturtegnere. Han tegner blant annet for den uavhengige kenyanske avisen Daily Nation.

34 Meninger

Leserinnlegg:

Makten og pengene

Av Heikki Holmås, utviklingsminister
JEG VIL ADVARE mot å se på bistandsbudsjettet som et budsjett for milde gaver. Akkurat som vi kjenner fra politikken i Norge, handler bistands- og utviklingspolitikk om å flytte makt og penger.

For folk flest vil den rød-grønne utviklingspolitikken kanskje huskes for prinsippet om at Norge skal gi 1 krone av hver 100-lapp vi tjener til internasjonal solidaritet. Det er et solidarisk prinsipp fordi vi vet at verden er urettferdig. Våre velgere har ikke ropt på skattelette for de rikeste i Norge, men de har et brennende hjerte for en mer rettferdig verden. Derfor har bistandsbudsjettene økt mye de senere årene, og med ny friske penger har vi fått muligheten til å gjennomføre banebrytende satsinger som for eksempel regnskogsatsingen og Skatt for utvikling.

To av de fire partiene som nå planlegger et regjeringssamarbeid vil satse mindre på bistand, og med det redusere muligheten til å jobbe for internasjonal rettferdighet.

30 MILLIARDER norske bistandskroner er på langt nær nok for å utjevne den enorme urettferdigheten vi har mellom fattig og rik i verden. Hele bistandsbudsjettet er bare tre ganger driftsbudsjettet til Osloskolen. De internasjonale pengestrømmene ut av utviklingsland er mye større enn strømmene inn. Det betyr at utviklingspolitikken må være mer enn et budsjett for milde gaver.

Den rød-grønne utviklingspolitikken er fundert på at fattige land og fattige mennesker selv skal kunne være i en posisjon der de kan skape sin egen utvikling. Jeg skal gi noen eksempler.

I perioden 2005 til i dag har den rød-grønne regjeringen slettet omlag 6, 8 mrd. kroner av utviklingslands gjeld til Norge. Med dette har vi bidratt til at fattige land slipper unna en lammende og illegitim gjeldsbyrde som hindrer utvikling. Rapporten fra Verdensbanken viser at når utgiftene til gjeldsbetjening går ned, så går utgiftene til investeringer til fattigdomsbekjempelse og velferd opp. Økningen i fattigdomsreduserende investeringer har akselerert det siste tiåret.

6,8 MILLIARDER ER mye penger, men i tillegg til pengebeløpene har vår gjeldsslettepolitikk en viktig normativ funksjon. Norge har nettopp gjennomført en gjeldsrevisjon; en gjennomgang av alle eksisterende fordringer på utviklingsland. Dette ble gjort for å sette søkelys på hvordan gjeldsavtalene ble inngått, og for å fremme FN's nye prinsipper for ansvarlig långivning og lånopptak. Vi håper at vår gjennomgang kan sette standarden internasjonalt, slik at nye gjeldskriser som følger av uansvarlig långivning og lånopptak kan hindres.

Også ved å bruke bistandspenger smart kan vi sørge for at fattige land får mer penger å bruke på investering til egen befolkning. Norsk bistand til Zambia kan stå som eksempel. Zam-

bia er rikt på naturressurser, men likevel er folk fattige. De store gruveselskapene betaler lite i skatt. Rikdommen fra kobbergruvene forsvinner på finurlig vis ut av landet, ut av Afrika og inn på kontoer i skatteparadis. Derfor har Norge i løpet av fire år brukt 26 millioner bistandskroner til å styrke skatteadministrasjonen i Zambia. Norsk bistand og Zambias egen innsats for å styrke gruveskattekontoret ga 1,7 milliarder kroner i ekstra skatteinntekter fra gruveindustrien. Det er mye penger. Og hva gjorde Zambia? De ga 1,7 milliarder kroner mer til grunnskoleutdanning.

OPPBYGGING AV GODE skattesystemer og skatteadministrasjoner er viktig for å skape en mer rettferdig fordeling av ressursene i verden. Fordi det er i fellesskap vi kan sikre alle mennesker grunnleggende rettigheter. Offentlig sektor trenger inntekter for å kunne tilby en gratis og god fellesskole. For å skape en kultur for betaling av skatt, der flest mulig bidrar til fellesskapet, og for å hindre at internasjonale selskaper raner naturressurser i fattige land, er det avgjørende at både selskaper og enkeltpersoner bidrar. Å styrke skattebyråkratiet i fattige land kommer neppe noen gang til å bli et folkekrav, men er kanskje den beste bistanden Norge kan gi.

FOR FATTIGE LAND vil kanskje milde bistandsgaver være enklere å bruke på kort sikt enn egne surt oppsparte penger. De fleste fattige land vil likevel foretrekke egne tjente penger. Og eksemplene fra både Zambias økte skatteinntekter, så vel som erfaringene fra internasjonal gjeldsslettepolitikk, viser at resultatet ofte er økte investeringer i offentlig velferd. Vi må også erkjenne at myndigheter som forvalter skatteinntekter, holdes ansvarlige av egen befolkning på en annen måte enn når bistandsmidler brukes.

Dette er ikke et argument mot økende bistandsbudsjetter i årene som kommer. Det finnes nok av gode formål å bruke bistandspenger på. Ikke minst gjelder dette ved støtte til gjenoppbygging av sårbare stater, der skatteinntekter ikke er en realistisk løsning for å finansiere kampen mot fattigdom. Og det finnes nok av tiltak som støtter opp om prosesser som kan gi en mer rettferdig fordeling av makt og penger i verden, og som kan bidra til å bekjempe de underliggende strukturene og årsakene til at land trenger bistand.

Å prøve å flytte makt og penger er politikk. Derfor blir jeg forundret når opposisjonen har anklaget

«Selvsagt har bistanden til Latin-Amerika en politisk begrunnelse, men det har også bistanden til Afrika.»

Utviklingsminister Heikki Holmås mener påvirkning av maktforhold i utviklingsland er viktigere enn å drive veldedighet.

FOTO: SCANPIX

norsk bistand til Latin-Amerika for å være politisk motivert. Selvsagt har bistanden til Latin-Amerika en politisk begrunnelse, men det har også bistanden til Afrika. Norsk bistand kan bidra til viktige endringer i Latin-Amerika i årene som kommer. Enorm ulikhet i fordelingen av makt og ressurser har vært et alvorlig hinder for utvikling i regionen, men trenden med økt økonomisk ulikhet er i ferd med å snu i mange land. Folkelige krav for mer rettferdig fordeling av makt og penger er verdt å støtte opp om. Det er i høyeste grad politisk, men det er god politikk –

enten man gjør det i Latin-Amerika, Afrika eller Asia.

JEG HAR SKREVET mye om å støtte fattige land, men mer rettferdig fordeling av makt og penger handler også om folks egen kamp. Det ble jeg minnet på da jeg besøkte Bangladesh etter kollapsen av Rana Plaza i Savar i april i år. Forferdelig mange mennesker døde da bygningen med tekstilfabrikker i kollapset. Jeg besøkte sykehuset der skadde jenter og kvinner lå etter å ha måttet amputere armer og bein. Det slo meg at ulykken fikk slike fatale konsekvenser fordi

disse menneskene manglet en stemme. Deres rettigheter har ikke blitt ivaretatt av landets myndigheter. Og da bygningen viste tegn til å kollapse, klarte ikke arbeiderne å stå i mot arbeidsgivers ordre om å gå tilbake til arbeidsplassene.

Fra vårt eget land vet vi at det er gjennom organisering at arbeidere kan være sterke nok til å kreve trygge arbeidsplasser, så vel som økte lønninger. Det er ved å organisere seg at arbeidstakere og arbeidsgivere kan møtes på like fot og få til en fornuftig dialog og et samarbeid. Dette er bakgrunnen for at Norge har inngått

en avtale med Den internasjonale arbeidsorganisasjonen ILO om å støtte deres innsats for bedre arbeidsforhold og bedre og mer rettferdige lønninger for arbeiderne i eksportorienterte sektorer i Bangladesh. Arbeiderne på verdens tekstilfabrikker trenger mer makt. Gjennom å støtte deres organisering kan de selv kjempe kampen for rettferdighet.

ILOs kamp for anstendig arbeid har ikke blitt verdsatt av Høyre. Det er synd fordi jentene på tekstilfabrikkene i Bangladesh fortjener den støtten ILO gir dem i strevet for mer anstendige arbeidsplasser. ■

Kommentar Eva Bratholm

Generasjon global

«DER VI KUNNE LIGGE på stranden på Gran Canaria og ironisere over Syden-kulturen, opplever ungdommen i dag at det kommer virkelige båtflyktninger rett på stranden». Dette skriver en mor fra den såkalte ironigenerasjonen i en kronikk i Aftenposten. Hun er provosert over debatten om dagens ungdomsgenerasjon som den mest lydige og konturløse i norsk etterkrigstid. Debattanten skulle ønske at hun ikke hadde blåst bort ti år av livet sitt på ironi og er stolt over å være mamma for en i Generasjon Lydig.

Lydig og konturløs? Trolig er *realitetsorientert* et bedre ord for dagens unge. De har vært pålogget siden de ble født og har levd med nett og sosiale medier. De vet at livet både i og utenfor Norge ikke er en evig servering av jordbær med fløte. Kanskje er det derfor så mange av dagens ungdomsgenerasjon vil reise ut og gjøre en innsats for verdens fattige. Fredskorpset og de frivillige organisasjonene melder om stor pågang fra unge som vil ut å bidra. Landslaget for norske ungdomsorganisasjoner sender ut ungdom, mens kommersielle aktører som Atlantis og Kilroy tilbyr opphold med frivillig arbeid i utviklingsland.

DET ER LETT å ironisere over ungdom som betaler for å jobbe på barnehjem i Peru i noen uker, for så å vende hjem til mamma. Jeg synes ikke det er noe å ironisere over. Det er flott at ungdom får noen perspektiver utover sin egen tilværelse.

For 6110 kroner, ikke inklusive flybilletter, kan man få jobbe på en lokal skole i Himachal Pradesh i India i 28 dager. Uten å ta stilling til prisen, det er trolig ingen norske ungdommer som tar skade av å hjelpe til med å få skoledagen til å gå rundt i ett av Indias mest vanskeligstilte områder. 28 dager med fattigdom på nært hold, er betydelig bedre enn aldri å ha opplevd det.

Engasjementet og interessen for globale forhold merkes også på innsatsen i årets Norad-kampanje «NM i bistand». Midtveis i konkurransen er det 1600 videregående skoleklasser som kjemper om førsteplassen.

DETTE ER EN DIGITAL kunnskapskonkurranse om bistand og utvikling, i fjor deltok over 20 000 elever. Da presenterte vi også for første gang «Bli født på ny», som er en realistisk illustrasjon på livets lykkehjul. Det var en emosjonell opplevelse å taste inn navn, kjønn og fødselsdato – og så plutselig se seg selv gjenfødt i et av de landene Norge har utviklingssamarbeid med. En facebook-tidslinje presenterte ditt nye liv – med sorger og gleder, likheter og forskjeller, instagrabilder og musikkvideoer.

Nær 100 000 tok sjansen på å bli «født på ny», og kampanjen fikk Social Media Award for i fjor. En av årsakene var kanskje at den nettopp appellerte til Generasjon Global, de som vet at ikke er en selvfølge å ha den flaksen det er å bli født i Norge. ■

Ikke ironiser over unge frivillige! 28 dager med fattigdom på nært hold, er betydelig bedre enn aldri å ha opplevd det, skriver spaltist Eva Bratholm. Bildet viser frivillige på en byggeplass i Nicaragua. FOTO: DESTINATIONS/CORBIS/NTB SCANPIX

36 Bakerst

Galskapens små gründere

Av **Fabeha Monir**

I DHAKAS TRAFIKKAOS kan man sitte fast i timevis. Alle nykommere til byen beskriver trafikken som det komplette galehus. Men for oss som er herfra, er den ikke det. Tvert imot er det helt nødvendig å få en daglig dose av galskapen.

En del sjåfører benytter faktisk den stillestående trafikken til å ta seg en høneblund iblant. Og når bussen min daglig blir stående bom stille i trafikken, er det ingen av mine medpassasjerer som foretrekker en mine. Overraskende er det kanskje at trafikkaoset også er en velsignelse for marginaliserte grupper som er helt avhengige av at trafikken ikke flyter perfekt.

Ifølge lokale myndigheter er det cirka 90 000 gateselgere i Dhaka. En gjennomsnittlig bilist eller busspassasjer må bruke minst et par timer daglig i trafikken. Også på fridagene er det nå mye trafikk. Og for gateselgerne betyr mer trafikk mer salg.

Sett fra SØR

Fabeha Monir er frilansjournalist og bor i Dhaka, Bangladesh

På min daglige rute møter jeg ofte en gruppe av eldre gatebarn i bydelen Agargaon. Noen gatejenter kommer raskt bort med sine koster og kluter for å pusse bilvinduene. Og det er opp til bilførerene selv om de vil betale eller ikke. Shoma, en av jentene, spør to ganger, og dersom hun får et par taka svarer hun med et hyggelig smil og går til neste bil.

En annen gruppe gatebarn som man finner ved de fleste trafikkløysene, for eksempel i det store krysset Bijoy Soroni, selger kaldt vann gjennom de åpne bilvinduene. Under den glohete sommeren i Dhaka kreves det høy effektivitet om vannet skal holde seg kaldt til det når kunden, men selgerne håndterer dette utmerket og det virker som om det ikke er grenser for hvor mange flasker vann små skuldre kan bære.

Og hva selger så alle disse gateselgerne? Leker, penner, bøker, håndklær, koranen, DVD-er, fargeblyanter,

kart, mat, ordbøker og alt annet som det er mulig å bære med seg og selge.

– Jeg tjener 300 taka om dagen her midt i trafikken, og det gjør at jeg

overlever i byen med familien min på fem, sier Shohel (35) som selger bøker og kart. Han flyttet til Dhaka for ti år siden og lærte seg å lese på

Møkkagraver blir info-sjef

Kirkens Nødhjelps nye kommunikasjonssjef vil ikke dekke til, men heller dekke på for gravende journalister. Håkon Haugsbø kommer fra de kritiske journalistenes verden. **Av Jan Speed**

– JEG ØNSKER ALLE gravejournalister velkommen til å grave i bistanden og løfte fram fakta, sier Håkon Haugsbø.

Om litt over en måned tiltrer han den nyopprettede stillingen som kommunikasjonssjef i Kirkens Nødhjelp. Organisasjonen har nå skilt markeds- og kommunikasjonsavdelingene. Integritet og troverdighet er viktig, mener Haugsbø. Ifølge den profilerte gravejournalisten er det også viktig for organisasjonen han nå skal fronte.

– En fortsettelse

Nå skal Haugsbø, som ledet en av landets fremste graveredaksjoner, Brennpunkt i NRK, sørge for at Kirkens Nødhjelps arbeid får best og mest mulig omtale. 39-åringen, som opprinnelig er fra Førde, mener det er flere likheter mellom den nye jobben og den gamle.

– Denne nye jobben er en forlengelse av veien jeg har gått som journalist. Som journalist hadde jeg en sosial profil. Jeg har bestandig vært opptatt av de store strukturelle problemene i samfunnet. Å gå over til Kirkens Nødhjelp er en fortsettelse fra der jeg rapporterte om misforhold i det norske samfunn til nå å skulle løfte fram de viktigste og største spørsmålene i

vår tid – som den globale klimakrisen og den skjeve fordelingen av verdens ressurser, sier Haugsbø.

39-åringen er ikke redd for at jobben med å promotere Kirkens Nødhjelp kan føre til at han må gå på akkord med egne prinsipper.

– Nei, jeg har min egen integritet og den legger jeg ikke igjen i NRKs lokaler, sier han.

Ikke trynefaktor

Haugsbø har allerede begynt å fordype seg i bistandsrapporter og prøver å bli vant til bistandsbransjens stammespråk. Dagbladet siterte han på ordet «veldedighet». Da fikk han raskt beskjed om at det er et ord man ikke bruker i Kirkens Nødhjelp.

– Jeg må nok føle meg fram, innrømmer han.

I sin ungdom var Haugsbø aktiv i KFUM/KFUK og i kommunepolitikken for Kristelig folkeparti. I en periode var han også Nato-offiser i Kosovo. Men det er hovedsakelig som frontfigur for NRKs graveprogram Brennpunkt

« Dette er en forlengelse av veien jeg har gått som journalist. »

HVEM?

- Håkon Haugsbø (39)
- Ny kommunikasjonssjef i Kirkens Nødhjelp
- Tidligere 21 år som journalist i NRK

at han er kjent for offentligheten. Han har også vært programleder for NRKs Forbrukerinspektørene og jobbet i Sommeråpent på samme kanal.

– Jeg har en sterk faglig bakgrunn og en god forståelse av journalistikk og politikk og krysningspunktet mellom de to. Jeg tror at jeg har fått jobben til tross av et kjent fjes mer enn på grunn av det, sier Haugsbø.

Sterke inntrykk i Uganda

Han skal forme kommunikasjonsbudskapet til en av Norges største bistandsorganisasjoner som også er

med i en stor internasjonal allianse av kirkebaserte hjelpeorganisasjoner.

– Jeg er fortrolig med at KN er en trosbasert organisasjon, samtidig er jeg begeistret for den måten organisasjonen jobber sammen med andre trossamfunn. Det er viktig å ta utgangspunkt i og ha respekt for folks ulike tro, sier han.

Den nye kommunikasjonssjefen går inn i den nye stillingen i det Kirkens Nødhjelp begynner å få hjulene i gang for neste års TV-aksjon. Vannprosjekter vil stå i fokus. Haugsbø fikk noen av sine sterkeste opplevelser av Afrika da han i 2004 ledet Redd Bar-

Dhakas kaotiske trafikk er et problem for byen, men gir også arbeid til rundt 90 000 gateselgere.

FOTO: GMB AKASH

og jeg vet at han klarer å tjene nok til å betale utdannelsen til sin eneste sønn. Slik klarer han å holde drømmen ved like i byens rotterace, og i de trafikkerte gatene er det tusenvis av selgere lik Shohel.

Gateselgerne bidrar på mange måter til landets økonomi gjennom det de gjør, og forretningene er ofte bemerkelsesverdige eksempler på nyskaping utviklet med beskjedne midler. Likevel, mens nasjonen har tatt lange skritt mot de utviklingsmålene vi har satt oss, har vi ikke helt klart å få disse småskalaforretningene med selvlagde arbeidsplasser, integrert i den overordnede økonomien. Gateselgerne dekker behovene til en enorm mengde konsumenter i dette overbefolkede utviklingslandet, og samtidig har de blitt et symbol på den fleksibiliteten bangladesherne har utvist siden tidenes morgen, for å tjene sitt daglige brød med stolthet. ■

en kveldsskole. Nå pugger han viktige kapitler fra bøker han selger for å tiltrekke seg kunder. Jeg er selv en av de regelmessige kundene hans,

Portrett

Håkon Haugsbø har vært programleder for to TV-aksjoner. Nå forbereder han seg til enda en, men denne gangen som ny kommunikasjonsjef for Kirkens Nødhjelp.

FOTO: JAN SPEED

nas innsamling og besøkte det krigsherjede Nord-Uganda.

Glad i pølser

En ny borgerlig regjering vil sannsynlig være på plass og stå klar med justeringene av statsbudsjettet i det Haugsbø begynner i den nye jobben. Kirkens Nødhjelp er allerede i gang med en kampanje for å øke norske investeringer i Afrika for å kunne øke sysselsetting i verdens fattigste land.

– Det er ingen motsetning mellom nødhjelp, det langsiktige utviklingsarbeidet og organisasjonens politiske

engasjement – snarere tvert i mot. Sammenhengen mellom de tre innsatsene er viktig for et troverdig arbeid. Utfordringen er å være tydelig utad på hva vi faktisk gjør og hva vi er. Det er viktig å fortelle om sammenhengen mellom de ulike feltene, sier Haugsbø.

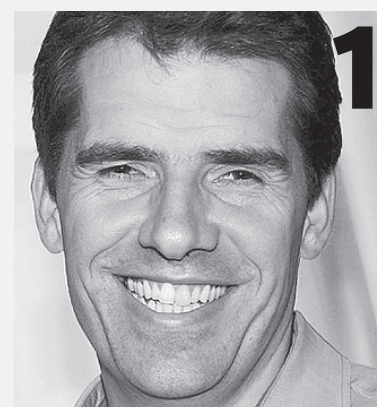
Det er som formidler at Haugsbø har markert seg offentlig. Men han har også en annen lidenskap:

– Hvis jeg ikke hadde jobbet i NRK eller Kirkens Nødhjelp hadde jeg åpnet en spekemat- og pølsebutikk med egenprodusert norsk tradisjonsmat, sier han. ■

Hva i all verden?

Av Ba-Musa Ceesay

- 1** Hvem er dette?
- 2** I hvilket land er Managua hovedstad?
- 3** I hvilke to afrikanske land ligger ørkenen Kalahari?
- 4** Når ble Utviklingsfondet stiftet?
- 5** Hva er Barack Obamas mellomnavn?
- 6** Fra hvilket land kommer Mario Vargas Llosa?

- 7** Hvor renner elven Nilen ut?
- 8** Og hvor starter Nilen?
- 9** Hva er offisielt språk i Haiti?
- 10** Hvilket land okkuperte Nord-Korea i 1945?
- 11** Hvilke fire land ble hardest rammet av tsunamien i desember 2004?
- 12** Hvilket er Indias mest besøkte muslimske byggverk?
- 13** Hva er en polygamist?
- 14** Hvilket land i Mellom-Amerika har ikke spansk som offisielt språk?
- 15** Motivet i Mexicos riksvåpen er en ørn. Hva har ørnen i nebbet?
- 16** Hva slags luksusmat henter aserbajdsjanerne fra Det kaspiske hav?
- 17** Når abdiserte den siste kinesiske keiseren?
- 18** Hvilket år døde Deng Xiaoping?
- 19** Hvor ligger verdens høyeste bygning?
- 20** Cirka hvor mange mennesker lever under Verdensbankens fattigdomsgrense på 1,25 dollar om dagen?

Ekspertnotter

- 1** Hva heter presidenten i Guinea?
- 2** Hvilke land grenser Zambia til?
- 3** Hvilket dynasti tilhørte Kinas siste keiser?

Svar: 1: Olav Kjørven, assis-terende generalsekretær i UNDP. 2: Nicaragua. 3: Namibia og Botswana. 4: 1978. 5: Hussein. 6: Peru. 7: Middehavet. 8: Victoriasjøen. 9: Frank. 10: Sovjetunionen. 11: Indonesia, Sri Lanka, India og Thailand. 12: Taj Mahal. 13: En person som er gift med to eller flere personer samtidig. 14: Belize. 15: En slange. 16: Kaviar. 17: 12. januar 1912. 18: 1997. 19: I Dubai. 20: 1,2 milliarder. **Ekspertnotter:** 1: Alpha Conde. 2: Angola, Zimbabwe, Tanzania, Namibia, Malawi, Den republikanske republikken Kongo, Botsvana og Mosambik. 3: Qings-dynastiet (1644–1912)

38 Bakerst

Bokanmeldelse:

Treffsikkert og kontrastfylt om Bangladesh

Av Bjørn Johannessen

TRE ÅRS ARBEID på en ambassade i Dhaka, hovedstaden i Bangladesh, gir grunnlag for mange refleksjoner. Svenske Helena Thorfinn har valgt å nedfelle sine i romanen «Før flommen tar oss». Det er blitt en viktig bok som gir leserne innblikk i utfordringer som Bangladesh står overfor og som også drøfter utviklingsspørsmål mer generelt.

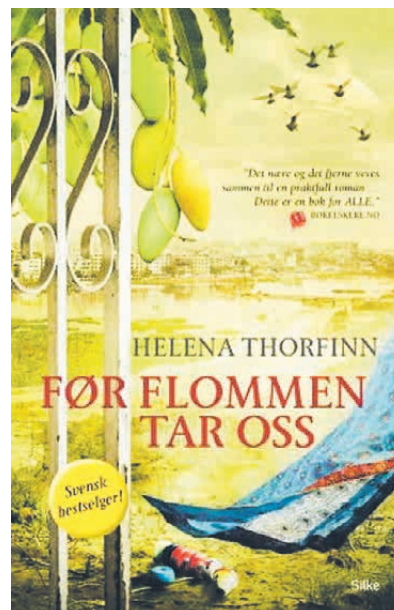
Forfatterens utgangspunkt er en ung svensk familie; Sofia, Janne og to barn, som forlater sin trygge tilværelse hjemme. Sofia skal lede bistandssiden ved Sveriges ambassade i Dhaka, mens Janne skal ta seg av barna og ellers gjøre det beste ut av rollen som «medfølgende». Man aner imidlertid at utgangspunktet for reisen ikke bare er Sofies genuine interesse for bistandsspørsmål, men også et forsøk på å redde et skrantende ekteskap etter at Janne hadde havnet i en seng som ikke tilhørte familien. Det blir en krevende terapi.

Thorfinn makter på en effektiv måte å skildre råhet, vold, korrupsjon og de skrikende forskjeller mellom landets store flertall og et mindretall, hvortil diplomater og bistandsarbeidere hengir seg. Mens millioner lever på eksistensminimum, plages mange diplomater og bistandsarbeidere av kjedsommelighet. Denne bekjempes på tennisbanen, i svømmebassenget, i de mange utenlandske klubbene og ved å invitere hverandre til selskapslivet – godt skjernet fra de innfødte som «glor, tigger, nasker og ...».

Boken rommer mange lærerter, hvorav det ene er viet Sofias kamp innad på ambassaden. Arbeidet som bistandsråd undergraves av en sedat ambassadør, som primært er opptatt av lingvistiske forhold mellom bengali og sanskrit, sin utagerende ektefelle, samt et tilhørende selskapsliv. Sofias anstrengelser for å sette likestilling, vold og underbetalte kvinners sak på dagsorden blir for ambassadøren plagsomt merarbeid som han godt kan være foruten.

Det andre hovedlerret dekker en fattig bangladeshisk familie, hvorav den eldste av tre søsken, nitten år gammel, brennes til døde av sin mann og svigermor. De to andre søstrene rømmer til Dhaka, hvor de bor under

Helena Thorfinn:
Før flommen tar oss. Silke forlag, 2013.

uverdige forhold og lever farlig. Men de to utviser også livsglede og forretningstalent ved å kjøpe opp enkle vareslag som selges med en liten fortjeneste. Ved en tilfældighet ender de etter hvert på Sofias og Jannes eiendom hvor en av dem får jobb som barnepasser.

Boken ga meg mange aha-opplevelser; gruffull fattigdom, ekstrem kvinne- undertrykkelse, fornedrete

tekstilarbeidere, æresdrap, landgrabbing, tiltagende islamsk radikaliserings og en livstruende miljøkrise. Hertil kommer prestisje og maktkamp internt på en ambassade hvor administrasjonssekretæren spiller ut sin narraktighet og mangel på empati overfor enhver som krysser hennes vei.

Apropos kontraster; Janne er invitert med på sitt første feltbesøk langt ut på landsbygda. Sent på kvelden mens den grimme fattigdom og truende miljødeleggelse kverner i hans hode, kommer Sofia omsider igjennom på mobilen fra Dhaka:

– Janne, vi må i dag bestemme oss for om vi skal delta på Glitterballet, årets høydepunkt og visstnok ustyrtelig morsomt. I fjor konkurrerte ambassadene i våte burkaer....!

God språkføring gir fortellingen driv og intensitet. Ut fra bokens tittel vil nok noen savne mer om miljøutfordringene landet står overfor, men miljøaspektet ligger uansett som et sentralt bakteppe i denne høyst lesverdige romanen. ■

Bjørn Johannessen ledet den norske ambassaden i Dhaka i 1986-89. En lengre versjon av anmeldelsen ligger på Bistandsaktueltts nettversjon.

«Boken ga meg mange aha-opplevelser.»

utviklingshuset

Kom deg ut av klasserommet!

La elevene dine lære mer om samfunnsbygging, utviklings-samarbeid og menneskerettigheter på Utviklingshuset. Vi tilbyr gratis og lærerike undervisningsopplegg forankret i Kunnskapsløftet. Tilbudet passer for elever og studenter fra 10. trinn og oppover.

UtviklingsLab - Vårt populære interaktive rollespill om samfunnsbygging og utvikling.

UtviklingsLøypa - En læringsløype i Utviklingshusets permanente utstilling.

Human Rights/ Human Wrongs - et engasjerende diskusjonsopplegg med film og oppgaver.

Foredrag om utviklingssamarbeid.

For mer informasjon og påmelding se

www.utvikling.no

facebook.com/utviklingshuset

Utviklingshuset er Norads besøks- og opplevelsessenter om bistand og utvikling ved trikketoppet Aker Brygge, Oslo sentrum.
Tlf.: 954 52 000 | post@utvikling.no

Forum-conference 2013

"Land and Sea Rights – Protecting the rights of Indigenous Peoples to Land and Sea"

Conference in Tromsø
30-31 October

Program and registration
www.uit.no/sesam/forum

University of Tromsø
Centre for Sami Studies

Nytt om navn

Har du skiftet jobb? Send en melding og bilde til baktuelt@gmail.com.

Andrew Yager er ansatt som seniorrådgiver i Energianalyse-seksjonen i Norplan. Han har flyttet hjem til Norge etter 12 år med FN i Kenya og New York. Som seniorrådgiver vil han jobbe med prosjekter innen fornybar energi og bekjempelse av fattigdom, blant annet gjennom FN-programmet Sustainable Energy for All.

Gunnar Jansen Bjorland (34) er ansatt som innsamler i Strøm-mestiftelsen. Han kommer fra stillingen som daglig leder i Kjøkkenskapet.

Etter fem års fravær fra organisasjonen er tidligere generalsekretær i FORUT, **Terje Heggernes**, igjen en del av administrasjonen. Femte august tiltrådte han stillingen som seniorrådgiver for både utenlands- og kampanjeavdelingene. Han vil styrke teamet som arbeider med programområdet «Rus som hinder for utvikling» og bistå kampanjeavdelingen med å øke antall faste givere gjennom tjenesten som nå får navnet «FORUT - fadder». I de åtte årene siden Heggernes fratrådte stillingen som generalsekretær har han vært FORUTs stedlige representant i Sri Lanka i tre år og fem år som rektor ved Seljord folkehøgskole.

Trond Botnen er ansatt som programkoordinator i et vikariat i utenlandsavdelingen. Han har også tidligere vært ansatt i FORUT, men har siden jobbet i Bistandstorget og vært utenlands. Botnen vil få et særskilt ansvar for program-

met i Sierra Leone, samtidig som han rent bistandsfaglig vil styrke avdelingen når det gjelder planlegging og dokumentasjon og arbeide med kompetanseheving hos FORUTs partnere.

Søster **Angélique Namaika** fra DR Kongo er kåret til vinner av årets Nansen-pris. Den kongolesiske nonnen får prisen for sin innsats for å hjelpe kvinner i DR Kongo. Gjennom sitt Senter for Reintegrering og Utvikling har søster Angélique Namaika forandret livene til mer enn 2000 kvinner og jenter som har blitt tvunget til å forlate sine hjem og misbrukt.

Sveriges omstridte bistandsminister **Gunilla Carlsson** forlater regjeringen og erstattes av **Hillevi Engström**.

Nye i Norad:

Hanne Sørli Jørgensen har startet i Norads juridisk seksjon. Hun har en mastergrad i rettsvitenskap og har tidligere arbeidet i Utlendingsnemnda og vært praktikant i FN.

Linn Hege Aune er ny rådgiver i Seksjon for bistandsforvaltning. Hun har en mastergrad i revisjon og regnskap og har tidligere arbeidet i Ernst & Young

Geir Håkon Johansen har begynt som seniorrådgiver i Juridisk seksjon. Han er utdannet jurist og har jobbet flere år i Flyktninghjelpen.

Julie Magnhild Grøtnæs har begynt som førstekonsulent i Olje for utvikling. Hun har en mastergrad i statsvitenskap fra universitetet i Tromsø og har tidligere vært konsulent i Accenture foruten Utlendingsdirektoratet.

Fra vassdrag til bistand

Kirsten Westgaard er ansatt som seniorrådgiver i Norad på avdeling for klima, energi og miljø. Hun har over 20 års erfaring fra Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) hvor hun har jobbet som jurist med forvaltningsrett.

– Fra energi til mer energi; hvorfor byttet du jobb?

– Egentlig er jeg bare lånt ut til Norad for ett år gjennom en hospitantordning. Jeg er fortsatt ansatt i NVE, og meningen med ordningen er å utveksle kunnskap og erfaringer mellom de to virksomhetene. I NVE har jeg jobbet med rammeavtalen de har med Norad, så jeg kjenner en del til virksomheten fra før. Men det blir nye arbeidsoppgaver; i Norad skal jeg koordinere energi-prosjekter med samarbeidspartnere. Indirekte vil jeg selvfølgelig bruke mye av det jeg gjorde i min forrige jobb.

– Er det noe du ser spesielt frem til?

– Jeg ser på dette som en fin anledning til å lære mer om bistand, samtidig som jeg kan bruke kompetansen jeg har fra før. Det skal bli spennende å få reise ut for å se hva som gir resultater, det gleder jeg meg til.

Gjør som 2375 andre:
Følg oss og «lik» oss på facebook

BISTANDSAKTUELT

Sjekk ledige stillinger på **global.no**

global

BORTE BRA MEN HJEMME...

Kurs for nåværende og tidligere bistands- og nødhjelpsarbeidere

Bli med på lærerikt kurs om det å komme hjem.

Mange spennende foredrag.

Kurset er den **23. og 24. november** og er GRATIS.

Les mer om kurset og meld deg på. Se vår hjemmeside:

<http://bortebrahamenhjemme.com>

**BORTE
BRA MEN
HJEMME**

Fagblad om utviklingssamarbeid.

Redaksjonen arbeider i henhold til pressens Vær Varsom-plakat og Lov om redaksjonell frihet i media. Det er bladets redaktør som har ansvaret for innholdet i bladet.

Ansvarlig redaktør:

Gunnar Zachrisen
gz@norad.no

Debattansvarlig:

Tor Aksel Bolle
toab@norad.no

Nettavisredaktør:

Jan Speed
jasp@norad.no

Journalister:

Tor Aksel Bolle
toab@norad.no

Hege Opseth
opsethmedia@gmail.com

Even Tømte
even.tomte@gmail.com

Espen Røst
espenrost@gmail.com

Anne Håskoll-Haugen
annehaugen@hotmail.com

Prosjektansvarlig

adm. prosjekter:

Christine M. Harg
harg@norad.no

Administrasjon:

Ba-Musa Ceessay
Christine M. Harg

Internett:

www.bistandsaktuelt.no

Postadresse:
Boks 8034 Dep
0030 Oslo

Kontoradresse:

Ruseløkkveien 26 (6.etg.)

Telefoner:

23 98 00 00 (sentraltbord)

23 98 02 37 (redaksjon)

23 98 02 39 (annonser)

E-post redaksjon:

gz@norad.no

E-post annonser:

harg@norad.no

Design og produksjon:

Fora Medier AS

Trykk:

Nr1 Trykk as

Abonnement:

Bistandsaktuelt, Norad

Boks 8034 Dep,
0030 Oslo

Telefon: 23 98 02 35

E-post: adr-ba@norad.no

Abonnementet er gratis.

Utgiver:

Norad
ISSN 1501-0201

Redaksjonen avsluttet:

Tirsdag 24. september 2013

Opplag denne utgaven:

18 900 eksemplarer.

Bistandsaktuelt er medlem av **Fagpressen**.

Neste Bistandsaktuelt:

Utkommer ca.

25. oktober 2013

Det er nok av boltreplass på strendene i Ekvatorial Guinea. Landet er det minst populære på det afrikanske kontinentet om vi skal dømme etter antall besøkende. FOTO: NTB SCANPIX

Landene ingen vil besøke

Afrika tjener milliarder på turisme. Sør-Afrika er det mest populære landet med 9,2 millioner besøkende bare i fjor. Men ikke alle klarer å lokke de reisende til seg. Vi gir deg listen over de minst populære, målt i besøkstall.

Av Hege Opseth

Det er United Nations World Tourism Organisation (UNWTO) som presenterer tallene som viser at antall turister i Afrika har økt fra 50 millioner i 2011 til 52 millioner besøkende i 2012. Det er en økning på seks prosent.

Turistinntektene på kontinentet har økt til svimlende 34 milliarder dollar. De mest populære reisemålene er Sør-Afrika, Marokko, Egypt og Mauritius. Sør-Afrika økte antall besøkende med ti prosent i fjor, over 9 millioner turister valgte å legge ferien til landet i 2012.

Men langt fra alle får nytte godt av den økonomiske veksten økt turisme medfører. Magasinet Africa Review har utarbeidet en liste over de ti minst besøkte landene. Lista er basert på tall fra blant annet Verdensbanken og Den afrikanske utviklingsbanken. Dårlig in-

frastruktur og mangel på politisk stabilitet er fellestrekk for flere av landene på lista.

Sør-Sudan og Somalia var ikke med i undersøkelsen grunnet manglende datagrunnlag, men begge kunne trolig hevdet seg i «toppen» av lista om de hadde vært med.

Dette er de ti minst besøkte landene ifølge African Review:

10. DR Kongo – 91000 besøkende. Landet har fantastisk natur og dyreliv, men uroen i landet gjør nok sitt til at få tar turen.

9. Niger – 82000 besøkende. Ligger i kanten av Sahara-ørkenen, som er en av landets fremste attraksjoner. Men ustabilitet og al-Qaida-aktivitet holder turistene unna.

8. Den sentralafrikanske republikk – 57000 besøkende. Rikt dyreliv og fantastiske regnskogområder, med blant annet elefanter og gorillaer i Dzanga-Sangha nasjonalpark. Men elendig infrastruktur og lite tilrettelagt for besøkende.

7. Sierra Leone – 54000 besøkende. Flotte strender og rikt dyreliv. Men dårlig infrastruktur. Bare 9 prosent av landets veier er asfalterte.

6. Djibouti – 53000 besøkende. En av attraksjonene er saltsjøen Lac Assal, det laveste punktet i Afrika.

5. Guinea Bissau – 30000 besøkende. Rikt dyreliv, med blant annet sjeldne fugler og aper. Flotte øde sandstrender. Politisk uro får likevel mange til å holde seg unna.

4. Mauritania – 29000 besøkende. al-Qaida er aktive i landet, og i 2007 ble en gruppe franske turister drept her.

3. Komorene – 21000 besøkende. Trolig det landet på denne lista med størst turistpotensial. Øystaten har fantastiske strender og nydelig natur. På øya Grande Comore ligger også verdens største aktive vulkan

2. Sao Tome & Principe – 11000 besøkende. Den lille øystaten har også vakre strender og stort potensial for turisme.

1. Og til slutt, det landet med aller færrest besøkende i 2012: **Ekvatorial Guinea**. Bare 6000 registrerte internasjonale besøkende kom i fjor.

Årsaken til at det lille landet på Afrikas vestkyst trekker til seg så få besøkende er nok at det er et korrupt diktatur med dårlig infrastruktur – og det å få visum er et byråkratisk mareritt.

Men de som kommer til Ekvatorial Guinea kan besøke øde strender, se arkitektur fra kolonitiden, oppleve nasjonalpark og vulkanen Pico Malabo.

Kanskje er Ekvatorial Guinea eller et av de andre landene på lista verdt et besøk? Man slipper i alle fall ganske sikkert å være omgitt av andre nordmenn om man legger turen til av disse landene. ■

opsethmedia@gmail.com

«Komorene er trolig det landet på lista med størst turistpotensial»»